

' FACETTEN UIT HET LEVEN VAN DS. L. KIEBOOM'

Predikant van de Gereformeerde Gemeenten

In Nederland en Noord Amerika

**STICHTING DE GIHONBRON
MIDDELBURG
2015**

INHOUD

- 1. Mijn afkomst**
- 2. Jeugd en huwelijk**
- 3. L. Kieboom als student**
- 4. Beproevingen**
- 5. Predikant te Waardenburg**
- 6. Op de vlucht voor het water in 1953**
- 7. Afscheid van Ds. L. Kieboom van de gemeente te Waardenburg**
- 8. Bevestiging en intrede van Ds L. Kieboom te Lisse**
- 9. School te Lisse herdenkt zijn 50- jarig jubileum**
- 10. Vertrek naar Artesia, Amerika**
- 11. Predikant te Artesia in California**
- 12. Predikant te Norwich**
- 13. Ernstig ziek**
- 14. Scheuringen**
- 15. Sheboygan in Canada, de laatste gemeente**
- 16. Vaderlijke ontferming**
- 17. Emeritaat**
- 18. Ds. L. Kieboom overleden**

UIT HET LEVEN VAN DS. L. KIEBOOM

Diverse passage's overgenomen uit: *Blaast de bazuin*, Door L. Vogelaar
Uitgeverij Gebr. Koster, Barneveld, 2004

INLEIDING¹

1. Mijn afkomst

Het is iets onbegrijpelijks en alleen ook maar te bewonderen, dat het Hoge Almachtige Heilige Wezen voor albedervende en doorbrengende zondaren, en die een gezichtje gekregen hebben over hun desolate toestand, dit in Zijn lieve Woord komt te zeggen: "Maak mij indachtig". Heeft dan dat Hoge Wezen nodig om voor iets indachtig gemaakt te worden? Nee, geachte lezer. Het is een zeer grote blijk van Zijn nederbuigende goedheid jegens arme verlegen zondaren. De Heere wil, dat ze met al hun gebrek en tekort en gemis, zouden zeggen: "Och Heere, U zegt in Uw lieve Woord: "Wendt u naar Mij toe". U zegt: "Komt tot Mij allen die vermoeid en belast zijt". U zegt, dat Gij zondaren tot bekering roept, en dergelijke uitdrukkingen meer. Zo wil de Heere met bovengenoemde tekst zeggen, *pleit maar op Mijn belofte*. Maak Mij maar indachtig, niet dat dit nodig is, maar de Heere in Zijn nederbuigende goedheid, wil het een arme zondaar geven tot een pleitgrond, om maar gebonden te blijven aan de troon der genade. En zo heeft dat lieve Wezen een tekst in Jes. 55: 21, waar de Heere belooft aan Zijn volk, *niet alleen hun God te willen wezen, maar ook de God van hun zaad, en van het zaad huns zaads*.

En o, dat heeft dikwijls voor mijn arme ziel een pleitgrond mogen wezen. En daarom geachte lezer, neem ik een kruimeltje vrijmoedigheid om wat van mijn Godzalige voorouderen op te tekenen. Ook daar er in Gods Woord van sommige hun geslachtregister te zien is om te laten zien hun afkomst en beroemdheid hunner voorvaderen.

Johannes Groenewegen, predikant te Werkendam, geboren te Zoetermeer 7 juli 1709, overleden te Werkendam 12 augustus 1764. Welbekend door zijn predicatiën en Lofzangen. Op zijn 17de jaar tot God bekeerd, een broer van hem wat eerder, en die twee broers mochten het middel zijn voor hun vader die remonstrant was.

2 Juli 1737 was hij proponent te Oegstgeest, 8 juli 1737 predikant te Aarlanderveen, en 16 augustus 1738 predikant te Werkendam.

Zijn eerwaarde heeft in de jaren 1740, 1746 en 1751 driemaal een oogst mee mogen maken, dat de Heere bij tientallen gelijk mensen en jonge kinderen van allerlei leeftijd onder zijn bediening kwam te bekeren. Als de Heere dat een predikant vergunt, is een bewijs van zeer grote gunst, en dat de Heere met Zijn Heilige Geest de predikant en zijn bediening komt te sterken en te zegenen.

In 1738 getrouwd met Anna Maria Valk van Blanken tot 1745. Toen moest zijn Eerwaarde zijn geliefde vrouw missen. En uit dat huwelijk waren twee meisjes.

In 1749 is zijn Eerwaarde weer gehuwd met Cornelia Josina Barovins. Uit dat huwelijk was één kind.

Zijn dochter Anna was in 1768 gehuwd met de President-schepen van Werkendam,

---

¹ Inleiding uit het boek van Jan Willem Kieboom, neef van ds. L. Kieboom.

"De wondervolle gangen en wegen, die de Heere gehouden heeft met J.W. Kieboom, boekverkoper te Werkendam."

Arie Kieboom. En dat was de grootvader van mijn grootvader, die heette Wouter Kieboom. Van die lijn is mij niets bekend. Mijn vaders grootmoeder en haar man waren beiden godvrezende mensen. Hij heette L. van den Heuvel, en zijn vrouw Jenneke van der Pijl. Een broer en een zoon van die Van den Heuvel waren ook beiden bekeerde mensen.

De grootvader van mijn moeder was Wilhelmus Hein van Leeuwen. Die was alhier de eerste predikant in de Afgescheiden gemeente en een Godvrezend mens. Hij was de zielsvriend van mijn vaders grootmoeder. Die twee mochten eens samen een krachtige gebedsverhoring meemaken tot behoudenis van het dorp met zware ijsgang.

Het was een strenge winter geweest, toen de dooi intrad en de dichtbevroren rivier los begon te komen. Toen in die tijd zaten op vele plaatsen in de rivier tot Duitsland toe vele zandbanken, en als het ijs daarop vast liep, ontstonden er zware ijssdammen, waardoor het afkomend water opliep en dikwijls in ons land dijkdoorbraken veroorzaakte. Daarvan nog overal de vele wielen te zien zijn langs de rivierdijken. Nu deze winter was het gehele dorp 's nachts in de weer, (want de rivier kwam los en vormde reeds hier en daar ijssdammen) om met man en macht te trachten de dijken te houden, met zandzakken, puin en rijshout.

De dominee lag in zijn studeerkamer te worstelen voor het behoud van het dorp. Zijn zielsvriendin lag in haar huisje te worstelen, of er nog behoudenis wezen mocht. En o, dat Hoge Wezen liet zich verbidden. De Heere gaf de dominee: *Geen onheil zal de stad verstoren, daar God Zijn woning heeft verkoren;* en zijn zielsvriendin kreeg dezelfde waarheid. Toen ging de dominee de deur uit, om het haar te vertellen en zij ging de deur uit om het haar vriend mee te delen. En zo ontmoeten ze elkaar op de weg. Die ontmoeting is beter te beleven dan in woorden uit te drukken. Daar ging de dominee naar 't volk aan de dijk en zei: "mensen ga maar gerust naar huis er zal geen kwaad wedervaren". In die dagen hadden sommige predikanten nog zoveel ontzag en eerbied dat het volk er hun vertrouwen op zette en gingen allen naar huis. De Heere liet een zware mist opkomen, en 's morgens was er geen ijs meer te zien. Waar het gebleven was kon niemand zeggen. Maar zou er voor den Heere iets te wonderlijk zijn?

Ook in die dagen kon het in de winter soms bang wezen en arm, als er soms weinig of niets verdiend werd. Dat was ook een keer met Van den Heuvel (eerder genoemd) en Jenneke zijn vrouw had een schreiende zuigeling op haar arm, en schreide zelf ook daar ze geen melk er voor had. Ze zat op haar knieën de vloer bij te veegen en het kind in de arm, en zeide: *och Heere had ik maar een dubbeltje voor melk voor mijn schreiend kind.* En zie daar, terwijl ze veegde, stond er een dubbeltje op zijn kant tussen de reten van de vloer. O lezer, Hij is een helper in de nood, en blijft voor Zijn volk altijd dezelfde.

Het is nog een keer gebeurd, dat ze haar man eten ging brengen, die was griendhakker. Nu moest ze eerst een eind de dijk uitlopen eer ze bij de griend was, daar haar man in was, en dan moest ze een heel eind een lage kade uitlopen die rond die griend lag. Die lage dijkjes kwamen dikwijls met de vloed onder water te staan. En op sommige afstanden waren daar laagten in, versterkt met rijshout voor het in en uitstromend water. Ze was al een paar van die laagten gepasseerd en nu ook nog een rijshout-schelf, eer ze bij haar man was. Haar man zei: vrouw vertoef niet te lang onderweg, want er is veel wind en we krijgen veel water, de vloed is al op komst. Hij wist dat dit zijn vrouw in 't eenzame soms lang op haar knieën lag om te bidden, en vandaar die waarschuwing. Dus ging ze al vlug weer terug, maar vergat de waarschuwing. Toen ze weer bij die rijshout-schelf kwam, ging ze daar op haar knieën en vergat het water. O, in die tijd was er meer gebed en behoefte naar dat levende brood als heden ten dage. 't

Is vandaag alles christen, maar waar is de praktijk? Toen ze weer op weg ging kwam ze aan zo'n overlaat en daar stroomde het water al zo hard doorheen, dat ze er niet door kon. Dus maar weer terug en de rijshoutschelf voorbij en kwam weer voor zo'n overlaat waar ze niet door kon. Teneinde raad is ze boven op die rijshoutschelf geklommen, want de grienden liepen vol en soms met veel wind bijna een manshoogte. Ook door het hoge water kon haar man ook niet meer werken en zeiden tegen elkander: we zullen maar in de roeiaak gaan en naar huis varen. Dus gingen ze op weg.

Ze waren een eind gevaren, toen de man die aan het roer stond zeide: "Mannen houd eens op met roeien, 't is net of ik hoor zingen". Dus hielden de riemen stil en ging er één op de roeibank staan of hij wat zien kon en zeide: daar op die rijshoutschelf zie ik wat bewegen en iets wits, en daar komt het gezang vandaan. Ze zeggen tegen elkaar we zullen er maar eens heen varen en zien wat het is. Toen ze er korter bij kwamen hoorden ze nog de woorden:

*"U zullen als op Mozes beê,
Wanneer Uw pad loopt door de zee,
Geen golven overstromen".*

Toen zag ook Van den Heuvel dat zijn vrouw er boven op zat, ze hebben haar toen in de roeiaak mee naar huis genomen. Zo redt de Heere Zijn volk uit de benauwdheid.

Mijn moeders vader was schipper. Op zijn 30ste jaar werd de Heere hem te sterk en op zijn 70ste jaar kwam de Heere zijn ziel te redden. Hij heette **Barend Visser**. Zijn vrouw, mijn grootmoeder, de dochter van W. H. van Leeuwen voornoemd, heb ik wel goed gekend tot mijn 23ste jaar. Een zeer goed net eerbaar mens, maar meer durf ik er niet van te zeggen.

Het is een keer gebeurd dat die grootvader met zijn scheepje een haven ingevaren was om te lossen. Nu was die haven te smal om zijn scheepje om te draaien, toen het leeg was. Dus moest het schip achteruit de haven uit en die was nog al lang. Maar er stond zoveel wind de haven in, dat er geen doen aan was om achteruit tegen de wind er uit te varen. Nu was dat een haven die alleen met vloed bevaarbaar was, dus als de vloed kwam moest die tijd waargenomen worden en het werd voor hen tijd. Toen geraakte mijn grootvader in zijn kajuit in het gebed, en kreeg te geloven dat ze er uit zouden geraken en dat de Heere hen helpen zou. Toen zei hij tegen zijn knecht: *gooi de touwen maar los*.

Die zei, dan waaien we er nog verder in.

Hij zei: *neen gooit ze maar los, de Stuurman staat aan het roer*. En daar ging het scheepje achteruit tegen de wind de haven uit. O vrienden, zou er voor den Heere iets te wonderlijk wezen? O, kinderen, door het geloof zijn er koninkrijken overwonnen, de kracht des vuurs geblust en Heirlegers op de vlucht geslagen, en door dat zelfde geloof komt er nu nog Gods volk door als de Heere het nodig acht.

Toen die grootvader stierf en begraven zou worden (dat was tegen de Kerstdagen van 1898) toen was ik 3 jaar en 9 maanden, (hoewel ik hem nog wel voor mij kan trekken) Wij woonden toen in een zijstraat van de Hoogstraat. Mijn moeder lag te bed voor de geboorte van een broertje; de baker liet mij als kind uit de deur kijken toen mijn grootvader begraven werd en ik al die zwarte mannen voorbij onze straat zag gaan. Terwijl ik als kind daarna keek, kwam er in mijn hart: 'Daar wordt een bekeerd mens begraven en die gaat naar den Hemel, en als jij niet bekeerd wordt ga je voor eeuwig naar de hel'. Ik was nog jong maar begreep het toch goed, dat ik toen al begon uit te stellen, en dacht als ik naar school ga. En dat is uitstellen gebleven tot ik 29 jaar was, hoewel

altijd met een kloppende consciëntie, en die woorden kon ik nooit kwijt, dat heeft altijd een beetje remmend gewerkt op mijn gemoed en in mijn verder leven, dat ik niet zo in alles de volle teugel geven kon.

Mijn grootouders van vaders kant, waren beiden onbekeerd. Dat geslacht ging de Heere voorbij, maar mijn vader en twee andere broers van hem heeft de Heere uit dit Mesech der ellende willen halen.

Mijn oom *L. Kieboom* was dienaangaande alom bij Gods volk bekend, en mijn andere oom C. A. Kieboom en mijn vader A. Kieboom hebben in hun leven mogen beleven dat er in Christus een weg tot zaligheid was ontsloten tot heil en zaligheid hunner zielen. Met mijn vader heb ik als oudste zoon wel zoveel meegemaakt dat er geen twijfel overschiet.

En hierdoor mocht ik bij tijden vrijmoedigheid bekomen om de God van mijn voorvaderen te mogen aanroepen, en dat het niet te vergeefs geweest is hoop ik in 't vervolg mee te delen.

Tot zover dan een weinigje van mijn voorgeslacht vermeld en dat nog vermeldenswaard is, ook om nog voor het nageslacht in herinnering te mogen blijven. O, mocht het nog eens tot jaloersheid verwekken daar er zo velen zijn die dat kroontje eeuwig voor het Lam neer mogen leggen, zeggende: "Gij, Gij hebt ons Gode gekocht met uw dierbaar bloed. En nu komt U alle eer en lof en dank toe tot in alle eeuwigheid".

Tot zover J. W. Kieboom

Een van ds. Leen Kiebooms voorouders was dus ds. Johannes Groenewegen (1709-1764), vanaf 1739 predikant in Werkendam. Hij werd bekend als de dichter van "Zoete banden die mij binden aan des Heeren lieve volk" en andere bevindelijke, eenvoudige "lofzangen Israëls." Ze werden vele malen herdrukt. Het enige kind uit het tweede huwelijk van ds. Groenewegen (met Cornelia Josina Barovins) was Anna. Ds. Groenewegen was al overleden toen Anna in 1768 in het huwelijk trad met Arie Kieboom, president-schepen van Werkendam.

Een van hun nazaten was schipper Wouter Kieboom. Van drie van zijn zoons was bekend dat genade in hun leven verheerlijkt was: Leendert (die onder Gods volk heel bekend was), Cornelis Arie (de vader van ds. L. Kieboom) en Arie.

Laatstgenoemde trouwde met Anneken Visser, kleindochter van ds. W.H. van Leeuwen (die net als ds. Kieboom in Amerika terecht kwam). Arie Kieboom en Anneken waren de ouders van Jan Willem Kieboom (1895-1979), de eerdergenoemde reizende boekverkoper.

De ouders van ds. Kieboom behoorden aanvankelijk tot de Christelijke Gereformeerde Kerk, maar toen ze het daar niet meer konden vinden, werden ze thuislezer, net als anderen in de familie Kieboom.

Arie Kieboom uit Werkendam begon in 1960 aan het op schrift stellen van zijn levenservaringen, "Wonderen des Allerhoogsten in voorzienigheid en genade bewezen aan een alles verbeurd hebbend zondaar." Hij was een oudere broer van ds. L. Kieboom.

Leendert werd op 5 maart 1910 in Werkendam geboren. Zijn ouders waren Cornelis Arie Kieboom en Adriana Kapel. Zij waren op 28 september 1889 in Werkendam in het huwelijk getreden en ontvingen dertien kinderen, van wie er drie jong overleden.

Uit zijn jeugd herinnerde ds. Kieboom zich het kanongebulder uit België dat tijdens de Eerste Wereldoorlog tot ver in Nederland hoorbaar was.

Zijn vader Cornelis Arie bezat een zeilschip, waarmee hij de kost verdiende. De oorlogsjaren waren echter een schrale tijd en ook voor het echtpaar Kieboom was het moeilijk om rond te komen.

Na de oorlog kwamen hun oudste zoons uit dienst. Ze kochten een scheepje en hun vader stond borg voor hen. Aanvankelijk ging het goed, maar later was er minder vracht en daalden ook de prijzen. Daardoor kreeg Kieboom op het laatst van zijn leven nog te maken met schuldeisers. Op zijn eigen scheepje was er veel dat hard aan vernieuwing toe was, maar het geld ontbrak.

Hij "moest naar het ziekenhuis voor onderzoek, waar bleek dat hij een hersentumor had," schreef Leens broer Arie. "Toen hij nog goed bij was, gaf hij bevel om in geen geval te laten opereren, waar toen nog niet een op de duizend doorheen kwam. Hij ging van huis en mocht over dood en graf heen zien. Hij zong nog Psalm 17:8: "Maar 't blij vooruitzicht dat mij streelt..."

Hij heeft toen ongeveer een week in het ziekenhuis doorgebracht en omdat niet tot opereren besloten werd, kwam hij 's woensdags weer thuis en is donderdags nog goed bij kennis geweest. Hij was erg gemakkelijk voor zichzelf gesteld." Nog diezelfde week overleed vader Kieboom, op zaterdagmiddag 31 januari 1925, een paar weken na zijn 56e verjaardag. Zijn broer Leen (senior) leidde de begrafenis en ook een vriend sprak.

2. Jeugd en huwelijk

Leen kwam uit een schippersfamilie. Hij koos hetzelfde beroep.

Leen leefde met zijn vrienden voor de genoegens van de wereld, totdat hij op 18-jarige leeftijd werd stilgezet. Hij kon niet meer met zijn vrienden mee om te gaan voetballen, maar leefde stil en teruggetrokken. Vaak ging hij naar de zolder om er te bidden en preken te lezen. Hij ontdekte nu welke mooie boeken zijn vader in bezit had gehad.

Leen werd erg streng voor zichzelf. Hij wilde geen krant lezen en zijn zus moest donkere kleren voor hem gaan kopen. Hij ging nu naar de diensten in de Gereformeerde Gemeente, die vacant raakte toen ds. J. Overduin jr. in 1929 vertrok. Anderen uit het gezin bleven echter afkerig van de kerken en wezen soms ook de kinderdoop af.

Vaak kwam Leen nu ook bij zijn oom Leen Kieboom, waar mensen uit allerlei plaatsen kwamen om over het geestelijk leven te spreken. Stilletjes bleef de jonge Leen dan in een hoekje staan luisteren naar wat er op het gezelschap besproken werd. Bij zijn oom leerde hij Elizabeth (Liesbeth) van Woerden kennen, die eveneens uit de kring van de thuislezers afkomstig was.

Leendert Kieboom was 23 jaar toen hij op 11 oktober 1933 met haar in het huwelijk trad. Liesbeth was inmiddels 42 jaar. Op 24 december 1890 was ze geboren in het gezin van Cornelis Bernardus van Woerden (1860-1932) en Anna Maria Fliêhe (1860-1923). Zij kwamen uit Delft, maar waren bij hun huwelijk in 1882 naar Akkrum getrokken. Vanaf 1887 vormde het gezin daar een huisgemeente. Van Woerden, die evenals zijn zoon C.B. van Woerden jr. bekend werd als vertaler van Engelse preken, bleef thuislezer, ook nadat hij naar Zeist verhuisde. Zijn dochter Liesbeth wilde uit Akkrum weg nadat haar vriendin en huisgenote Aagje Smit daar stierf door de Spaanse griep.

In het jaar na Van Woerdens overlijden kwam Liesbeth tot een huwelijk. Het bleef kinderloos. Het echtpaar Kieboom woonde eerst in Bodegraven (hun zwager J.G.

Hakkenberg, vader van ds. D. Hakkenberg, was daar diaken).

In 1935 liet Kieboom op Valkseweg 55 in Barneveld een huis bouwen. In het pand erachter zette hij de Barneveldse Klompenfabriek op. Met zijn vrouw kerkte hij nu bij ds. J. Fraanje.

In de meidagen van 1940 werden veel inwoners van Barneveld geëvacueerd. Mevrouw Kieboom werd bij dezelfde woorden bepaald als waarmee in die dagen ook ds. B. van Neerbos uit Rilland-Bath tijdens zijn evacuatie bemoedigd werd: "De Heere draagt zorg voor hen en voor haar goed" (Psalm 1:4, berijming van Datheen). Toen ze terugkeerden, bleken alle omliggende huizen door de Duitsers geplunderd te zijn. Soms hadden ze kleren van de bewoners aangetrokken en hun eigen vuile goed achtergelaten. In Kiebooms huis waren ze echter niet geweest. Wel was op de deur te zien dat de soldaten geprobeerd hadden om binnen te komen. Er was echter niets ontvreemd, en dat terwijl de kelder vol geweekte groente en vlees stond. De Heere had niet alleen voor de Kiebooms, maar ook voor hun goed gezorgd.

Kieboom had, waarschijnlijk via de Van Woerdens, contact met ouderling Sinclair van de Free Presbyterian Church in Londen, die in Barneveld hij hem logeerde.

Het kan ook via de Van Woerdens geweest zijn dat Kieboom tijdens de oorlog een onderduiker kreeg. J. van Bochove, schoolhoofd in Zeist, was zijn woning in mei 1942 net op tijd ontvlucht. De SS wilde hem arresteren omdat hij wapens gesmokkeld zou hebben. Dat was niet waar, maar de NSB-loco-burgemeester had het op Van Bochove voorzien. Die had als diaken contact opgenomen met de andere plaatselijke kerken. Gezamenlijk besloten ze om de Duitsers voor hun Winterhulp geen inzage in de diaconale gegevens te verlenen. Dat was tegen het zere been van de NSB'er. De bovenmeester uit Zeist vluchtte naar ds. R. Kok in Veenendaal, die hem aan onderduikadressen hielp. Telkens als het te gevaarlijk werd, moest hij naar een nieuw duikadres.

Van Bochove kwam ook bij een klompenhandelaar Kieboom terecht en dat moet welhaast zeker de latere predikant zijn geweest. Wellicht kwam Van Bochove daar doordat ds. Kok goed bekend was met de familie Van Woerden. Van Bochove organiseerde via Kieboom klompen voor alle schoolkinderen in Zeist. Ook na de oorlog had Van Bochove nog contact met Kieboom. De predikant sprak in 1953 op de begrafenis van het Zeister schoolhoofd.

3. L. Kieboom als student

Begin 1947 leidde ds. A. Verhagen in Lisse de begrafenis van de 22-jarige Gerrit van Woerden, een neef van mevrouw Kieboom. Tijdens de rouwdienst las ds. Verhagen 2 Korinthe 5 voor. Vers 19b, "en heeft het woord der verzoening in ons gelegd," trof Kieboom diep. Hij begon te schreien. Dat viel tijdens de begrafenis niet op. Na afloop vertelde hij zijn vrouw echter waarom hij zo ontroerd was geweest. Hij voelde dat de Heere hem tot het predikambt riep en dat hij zich moest aanmelden bij de Theologische School. "En het gebeurt nog dit jaar," zei hij. Thuis las hij de kanttekeningen van de Statenvertalers bij deze tekst.

Het was vanaf die tijd niet meer uit zijn gedachten, maar toen kort daarop de jaarlijkse oproep van het Curatorium in De Saambinder verscheen, liet hij de termijn voorbijgaan. Een paar maanden later preekte ds. Fraanje op een zondagmorgen echter over de tekst die Kieboom zo geraakt had, en tijdens de avonddienst ging hij erop door. Toen kon Kieboom niet langer zwijgen. Hij ging naar ds. Fraanje, die in die tijd ook voorzitter van het Curatorium was. Na overleg met ds. G.H. Kersten werd een extra Curatoriumvergadering belegd.

Maar eerst moest Kieboom naar de kerkenraad om een attest. Voordat hij ging, las hij

thuis een gedeelte uit Gods Woord. De kerkenraadsvergadering was al geopend en ds. Fraanje had niet verteld dat er nog iemand om een attest zou komen. Toen dat agendapunt werd ingelast en Kieboom binnenkwam, las de predikant eerst een Schriftgedeelte, waarna hij voorging in gebed. Hij las hetzelfde hoofdstuk als Kieboom thuis gelezen had. Met het attest reisde Kieboom op 2 september naar Rotterdam. Ook daar vertelde hij wat er in zijn hart leefde en hij besloot met: "Hier sta ik, ik kan niet anders." Bij ds. Kersten liepen de tranen over de wangen. Met algemene stemmen werd de Barneveldse klompenmaker toegelaten.

Th. van Stuijvenberg, een oomzegger van Kiebooms zwager P. van Woerden, nam zijn fabriek over. Van Stuijvenberg ging bij Kieboom in huis wonen en na zijn huwelijk op 21 april 1949 bewoonde hij daar met zijn vrouw de bovenverdieping. Toen Kieboom in 1951 naar Waardenburg vertrok en predikant werd, kreeg Van Stuijvenberg de gehele woning tot zijn beschikking. Later ging er vanuit deze woning voor de tweede maal iemand naar de Barneveldse kerkenraad om een attest: ook Van Stuijvenberg werd predikant.

Student Kieboom verbleef drie dagen per week in een kosthuis in Rotterdam. Hij had onderdak gevonden bij **Arnolda Sonneveldt**. Ze schreef op 11 december 1947 aan ouderling J. Vrijdag van Rijssen-Eskerk, een broer van de bekende Mientje ter Haar-Vrijdag, hoe wonderlijk de student dit kosthuis had gekregen.

Zie VEERTIEN BRIEVEN van ARNOLDA SONNEVELDT te Rotterdam aan JAN VRIJDAG te Rijssen. BOEKHANDEL P. STUUT - RIJSEN

Rotterdam, 2 juli 1947

Geliefde zielevriend met de uwen,

Hedenmorgen mochten wij in blijdschap uw brief ontvangen, hartelijk dank ervoor. O Jan, het is waar, het is al zo lang geleden, dat we u schreven. Het is niet goed van mij, maar Jan, ik heb zo veel doorgemaakt en zo veel in de strijd verkeerd! En de laatste maanden was ik weer gedurig zwak naar het lichaam, en daarbij heel de zomer veel volk gehad. Het was gedurig nog wel aangenaam, maar als je niet sterk bent is het ook vermoeiend. En zo heb ik het alsmaar uitgesteld.

Maar Jan, nu heden uw brief kwam, heb ik toch weer mogen ondervinden, dat de gemeenschap niet verkoeld is. O, ik had daar veel van. Ik was net van plan om vandaag aan u te schrijven. Zondag heb ik zo lief avondmaal mogen houden. Het ongeloof lag aan banden, en o, dat weer eens adem te mogen halen! Verleden week veel in de strijd geweest. Ik kon niets, noch naar het lichaam, noch naar de ziel. Toen op een nacht ben ik geer bepaald bij een hoer op ons dorp, die de Heere op haar sterfbed krachtadig bekeerd heeft; en o, zo ruim is ze de eeuwigheid ingegaan, nu al weer 20 jaar geleden. Ik werd er bij bepaald, dat ze nu niet meer de vuile Mien was, maar gewassen in dat bloed des Lams.

O, ik werd zo in dat vrije soevereine welbehagen geleid, en Jan, daar heb ik een ruimte in mogen zien voor mezelf. Ja, ik ben mezelf er in kwijt geraakt en er bleef niets over dan aanbidden en bewonderen. Daarin heb ik de week in mogen doorbrengen.

Maar nu was het zaterdag zó warm, dat ik zei: Zo kan ik niet de straat op. En och, van binnen begonnen ze ook weer op te staan. Dat dreef me weer uit naar de Heere, en ik mocht de Heere als een tekentje stellen, dat als ik op mocht gaan, de Heere dan wat koeler weer mocht geven. En o, wonder! de Heere gaf het. Dat was me al zo groot.

Toen naar Gods huis en daar begon de dominee met dat vrije welbehagen en haalde Rachab de hoer nog aan. O, Jan, heel mijn hart werd verklaard, 't was of de dominee

alleen voor mij sprak. Hij nam tot tekst: Ik heilige Mijzelve voor haar. O, ik kon het wonder niet uitgewonderd krijgen, en dat voor zulk een! O, ik heb zo met stille vrede aan de Verbondsdis mogen aanzitten. O, Zijn vlees te eten en Zijn bloed te drinken! 's Avonds heb ik thuis een preek van Justus Vermeer gelezen over: Ik heb de vermoeide ziel dronken gemaakt. Och, 't paste allemaal! Ik was zo vol, dat ik gedurig het boek moest neerleggen. Ik kon het maar niet op, dat de Heere naar mij, een diep onwaardige, had omgezien. Ik mag er de vrucht nog van proeven en smaken. O, er is zo'n heimwee in mijn ziel naar de volle Heere Jezus. Och, Hij mocht Zich eens kwijtschenken!

O, het deed mij zo goed, toen u schreef, dat u zo avondmaal mocht houden. O, de Heere is nergens aan verbonden. Ja, geliefde, wij voelen ook veel smart over het gedurig ver weg zijn van de Kerke Gods. De wereld daar is nooit verbetering van te verwachten. Maar Gods lieve volk, o, dat is zo erg! Och, het is overal hetzelfde: verdeeldheid onder elkaar. Och, u zult uw geliefde zus ook zo missen.

Nu, geliefde vriend, een paar lettertjes uit de dadelijke gemeenschap. De Heere zij u goed en nabij. De hartelijke groeten van Cor en Naatje en van mij, uw liefhebbende,
ARNOLDA.

Rotterdam, 11 december 1947

Zeer geliefde vriend met al de uwen,

O, Jan wat is het nu toch lang geleden, dat wij wat van elkaar gehoord hebben. Hoe gaat het met u allen naar de ziel en het lichaam? Door 's Heeren sparende goedheid mogen wij nog zijn die we zijn. Het is heel de zomer aardig gegaan naar het lichaam, maar nu enige weken is het weer veel tobben. Ik zit weer geheel aan huis gebonden. Niet ziek, maar als ik loop, krijg ik zulke hartkramp en dat in huis en dat neemt mijn krachten zo weg. O Jan, het is wel een beetje eigen schuld. 't Ging zo goed en dan doe ik al weer gauw te veel. O, de Heere weet zo goed wat een ieder nodig heeft. O, ik moet altijd maar ingekort worden; 'k ben zo voortvarend.

Verder is de Heere geen land van uiterste duisternis voor me. O, neen, Hij handelt nooit met mij naar mijne zonden, maar komt steeds te betonen dat Hij ons kent en weet te wonen.

Ik mag nog al eens aangenaam lezen. Zondagavond heb ik met gevoel een preek gelezen over de voorzienigheid. Nadat ik een versje gezongen en mijn plicht gedaan had, zat ik zo even, en o Jan, daar komt de Heere over en komt me terug te leiden in wie en wat Hij voor ons geweest is, in en uitwendig. O, ik ben zo laag weggezonden, want dat aan zulk een die niet anders kan dan zijn weg voor de Heere bederven, o, dat doet zo laag bukken. Dan kan ik het in de eenzaamheid best houden.

O, wat is het donker en bang op de aarde! Als de Heere doortrekt, o, dan zal het niet meevallen. En was het de wereld maar alleen, dan zou het nog wel gaan, maar 's Heeren lieve volk, o, die zijn in de meeste gevallen zo ver van huis. Liefde en vrede wordt er onder hen zo weinig meer gevonden. O, de Heere mocht weer eens naar Zijn Kerk komen om te zien.

Veel van Gods lievelingen worden thuis gehaald. O, 't wordt zo leeg op de aarde. Een lieve vriendin van ons ligt ook zeer erg ziek. Ik ben bang, dat de Heere ze weg zal gaan nemen. Daar leven we al veertig jaar zeer nauw mee. Zij is haar hele leven zo bevreesd voor de dood geweest en nu ligt ze daar zo vredig en stil, onderworpen aan de wille des Heeren. Zij heeft veel voor de Kerk mogen zuchten. O, het is een wonder! O, Jan, ik zou er zo graag eens heen willen, maar ik kan niet, ze woont in Maassluis. O, ze is zo teer in haar leven geweest. O, het is zo moedgevend! Een half jaar geleden

is ze uit alles uitgezet en in een volbracht werk opgelost. Ze weet van geen begin, spreekt al van haar 4e jaar. Het is een lieve Heintje. Uw geliefde zus heeft haar bij ons ontmoet, dat ging samen zo goed.

Onze dominee hoopt zondag weer te preken, maar het is nog niet erg goed met hem, als dat maar goed afloopt.

U hebt zeker al wel gehoord, dat wij een gast hebben? O, Jan, dat is zo wonderlijk gegaan. Wij werden er door de woningwet toe gedwongen. Er was weer een juf geweest en die zei: Beneden één kamer en boven twee kamers. O, Jan, ik wilde nog wat zeggen, maar tot drie maal toe zei ze: Wij beslissen alles, en zo is ze weggegaan, ons verslagen achterlatende. Ik ben op de canapé gevallen en zo werd ik verwaardigd om de Heere toe te vallen en toen durfde ik niet meer af te bidden. Wel heb ik gezocht om bewaard te worden voor NSB of radio en zondagsontheiliging en kreeg er opening in. Ik heb Gods Woord opengeslagen en mijn oog viel op: *Wie ulieden aanraakt, raakt Mijn oogappel aan*. O, dat was te veel voor me en toen zei ik: *Ik Uw oogappel?* Ik die het zo slecht voor U kom af te brengen? Maar hoe meer ik het wegduwde, hoe meer kracht het deed. Zo heb ik twee uur gezeten, mezelf verfoeiend en van de andere kant de Heere bewonderend.

Toen werd er gebeld en toen stond **Kieboom van Barneveld** voor de deur, met groeten van ds. Fraanje. Hij kwam boven. Och u kunt zich indenken, dat ik niet bekwaam was hem te ontvangen. Ik had een paar uur geweend. Ik zeg tegen hem: 'k Heb een overstelpt gemoed. Hij zegt: Hoe zo?

Daarna vertelde ik het hem. Hij kreeg de tranen in zijn ogen en zei: Ik geloof dat ik op de rechte plaats ben, want daarvoor kom ik hier. 't Was 5 uur en om 10 uur lag hij al bij ons op bed. Samen hebben we geweend over zulke grote zorgen Gods over ons. Het is een tere man, hij eet bij ons aan tafel en we buigen 's morgens en 's avonds te samen onze knieën. Hij is nu tien weken bij ons, drie dagen in de week.

Toen hij drie weken bij ons was, o, toen hebben ze me van binnen zo geplaagd (hoewel door de wet er toe gedwongen), maar toen toonde de Heere me, dat het ook een deel van het oordeel was en hoe ik het mee had vol gezondigd. O, dat doet zo laag bukken. En Hij toonde mij hoe wij nog geen lasten van de oorlog gedragen hadden. Toen vroeg de Heere of Hij om niet zacht met me handelde. O, Jan, daar zijn geen woorden voor te vinden- wat er dan in me omgaat. Het is nu zo'n liefdessmart geworden, en nu zijn we blij, dat Kieboom bij ons is en hij is ook blij. Nu wil de woningwet hem er uit hebben en anderen er in, maar de Heere staat boven alles. Ik kan in geen bezwaar komen.

Nu is 't jaar haast ten einde er kan nog wel veel in gebeuren en de feestdagen staan voor de deur. O, dat de Heere Zijn zegen ruim over u mocht uitstorten. U met al uw bezwaren staat zo alleen. O, de Heere ondersteune u en o het mocht eens gebeuren, dat de Heere dit jaar naar Jan van Mientje kwam om te zien, en ook de oudjes genadig mocht zijn. O, wat zouden wij daar blij mee zijn. Bij Roest is alles wel, Roest mag veel de Heere ontmoeten.

Ontvang de hartelijke groeten van Cor en Naatje en van uw liefhebbende
ARNOLDA.

Rotterdam, 21 december 1948

Geliefde vriend met de uwen,

Daar het al zo lang geleden is, dat wij wat van elkaar hoorden zo hoop ik de pen op te nemen en u enige letteren te schrijven.

Hoe gaat het met u en uw oude vader en tante en met Jan van Mientje? O, toen onze

geliefde Mientje nog leefde, wat schreef ze ons veel! Nu spreekt ze nog, al is ze boven. O, Jan, de band, die we aan haar hadden wordt nog gedurig gevoeld.

O, toen u een tijd geleden in Rotterdam geweest bent bij *ds. Heerschap*. O, wat was ik bedroefd, dat u met de anderen niet aan geweest bent. O, ik heb gezegd: Als Mientje geleefd had, zou het niet gebeurd zijn. En nu denk ik wel eens, zouden we elkaars aangezicht nog wel ooit zien? Wij zijn nu al ruim drie maanden aan huis gebonden, en we worden zwakker.

O, Jan, ik heb zulke bange weken achter mij. De dood zat me op de hielen en een verbergend God. O, 't was nu zo bange! Maar het heeft de Heere behaagd me weer uit die poel van modder en slijk op te halen. Ik heb dat wonder niet op gekund. O, ik heb weer eens mogen geloven, dat ik straks eens volkomen zal mogen bukken, uit Psalm 110 vers 5 en 6. *Dat Zijn rechter hand mij zou geleiden* en o, wat zo eeuwig groot werd, was te geloven om straks volmaakt te mogen zijn.

O, Jan, ik heb weken in ootmoed mogen verkeren. O, wat wordt het waar: Ontbereren doet pas waarden en nu is er een uitzien naar wat de Heere doen zal. Ik durf nu ook wat mijn lichaam aangaat, mijn mond niet open te doen. O, ik had gisteravond op bed er zo'n indruk van, wij mochten nog warm en zacht liggen en die arme jongens in Indië waren in de strijd. O, de Heere mocht nog eens voor hen strijden; zo kan het ook niet langer.

Cor is nog goed gezond, maar Naatje hoest veel, ze heeft een zwakke borst; we worden oud.

O, wat is er veel gebeurd in dit jaar, dat haast weer achter ons ligt. O, de Heere mocht met u allen het oude uit gaan en het nieuwe weer in. O, het is toch ieder jaar een wonder als we er allen nog wezen mogen. Vader en tante zijn zo oud en de dood wenkt ieder uur.

Onze geliefde leraar ook zo plotseling weggenomen (*ds. G.H. Kersten*). O, wat heeft hij meegenomen. Gedurig is er verwarring, en wie zal nu op tweetal komen? O, ik ben zo bevreesd en het is veel mijn vragen, of de Heere zelf de wacht over de kudde mocht houden.

Het oude tere volk wordt veel thuis gehaald. Nu ligt er weer een lieve vriendin zeer min. Ze is 72 jaar, maar o, Jan, dat is een ziekbed om jaloers op te worden. Ze heeft kanker, maar de Heere heeft beloofd de kwaal stil te zetten. O, ze ligt in zo'n stil kinderlijk vertrouwen. Veel mag ze in dat dierbare Bloed zien, veel in Psalm 72 ingeleid worden. O, het is een lief ziekbed, maar straks moeten we haar missen. Ze kwam veel bij ons, zo'n lief teer vrouwtje, een vrijgemaakte ziel. O, Jan straks weer een lastdraagster minder, maar een juicher meer.

Nu Jan de hartelijke groeten van Cor en Naatje en van mij, uw liefhebbende
ARNOLDA.

Rotterdam, 10 januari 1949

Geliefde zielevriend met de uwen,

Uw twee brieven mochten wij in hartelijke dank ontvangen, en al was de brief weer terug geweest was ik toch blij, dat u toen geschreven had. En wel omdat ik toen zo veel met mijn gedachten bij u was en iedere dag wilde schrijven. Maar ja, als je niet sterk bent, er is hier ook altijd wat en dan ook nog veel post ontvangt, wat dan niet noodzakelijk is, moet blijven liggen. Maar nu heb ik toch ondervonden, dat de band van twee kanten trok, en dat is toch van de Heere.

Ik ben blij, dat u zo aangenaam Avondmaal mocht houden en dat de Heere u in uw druk nog zo lief ondersteunt. Ook ben ik blij, dat u zo met de breuk van land en kerk mocht te doen hebben. O, Jan, mocht dat eens waar worden, dat we als een enig man

aan 't wenen en 't worstelen mogen raken. Want zwarte wolken hangen niet alleen over de wereld, maar ook over de kerk, er is schier geen verbinding meer.

Bij ons is ook weer een ouderling weggegaan. Hij zegt, dat hij gehad heeft: *Gaat uit haar midden, opdat ge aan hare zonde geen gemeenschap hebt en van hare plagen niet ontvangt.* O, hoe erg de breuk ook is, toch vrees ik, dat het van zijn eigen is; ik heb niet zo veel achting voor hem. Het is bij ons wel erg en ik vrees wel, dat het misloopt als de Heere Zelf de wacht niet houdt over de kudde. Maar als we weg lopen, dan geven we allen over. Van der Groe zegt: *Liever op de puinhopen blijven zitten wenen, dan weglopen.*

Roest is ook heel niet goed. Hij is bij de dokter in Hilversum geweest, moet denkkelijk geopereerd worden. Hij moet veel rust houden, maar doet gewoon zijn werk. O, Jan, Roest heeft gehuppeld van zielevreugd. Hij dacht, dat hij gauw naar Huis mocht, maar een dag later kwamen zijn kinderen, de gemeente, de jeugd en de jongens uit Indië en de vrienden op hem af, toen mocht hij zeggen: *Heere, hier ben ik; wilt U, dat ik nog wat blijf, doe maar wat goed is in Uwe ogen.* Hij schreef ons: *Ik blijf nog even en dan straks naar God Drieënig en al de gezaligden.*

O, Jan, 't gaat naar 't lichaam niet goed met Roest. O, 't is te hopen, dat de Heere hem hier nog wat mocht laten.

Ontvang nu de hartelijke groeten van Cor en Naatje. Des Heeren zegen u toe gebeden. Gedenk ook onzer! Wij zijn maar zwak en bedroefd. Dag, uw onwaardige maar liefhebbende

ARNOLDA.

4. Beproevingen

Op 28 maart 1948 overleed Kiebooms moeder. Ondanks haar hartzwakte was ze 77 jaar geworden. Nog geen half jaar later was er voor student Kieboom opnieuw een ingrijpend sterfgeval: docent ds. G.H. Kersten overleed plotseling op zijn boerderij in Waarde.

Alle lessen werden nu gegeven door dr. C. Steenblok uit Gouda en de Rotterdamse diaken/hoofdonderwijzer A. van Bochove.

In 1947 studeerden vier studenten af en in 1948 zeven, het hoogste aantal in de ruim 75-jarige historie van deze school. Drie nieuwe studenten konden in 1948 worden toegelaten: T. Cabaret, W. Hage en L. Vogelaar. In 1949 kwam A.F. Honkoop erbij, terwijl drie studenten beroepbaar werden gesteld: H. van Gilst, A. Vergunst en G. Zwerus.

Kieboom beleefde tijdens zijn studietijd een periode van zware innerlijke strijd. De Heere verborg Zijn aangezicht. Als Kieboom laat thuiskwam uit School, was hij blij als Arnolda Sonneveldt al aan de maaltijd begonnen was, zodat hij niet hardop behoefde te bidden. Hij begon er slecht uit te zien en overwoog met de studie te stoppen.

Toen hij jarig was kwam de Heere in de morgen over met de woorden van Jesaja 54:9 en 10: "Want dat zal Mij zijn als de wateren van Noach, toen Ik zwoer, dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden gaan; also heb Ik gezworen, dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal. Want bergen zullen wijken, en heuvelen wankelen; maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer."

Kieboom ging zijn bed uit, naar zijn studeerkamer, en daar heeft hij het uitgeschreid dat de Heere zo goed voor hem was.

Later kwamen zijn vrouw en het dienstmeisje hem feliciteren. Kieboom zei: "De

Heere is jullie voor geweest." Het werden gezegende weken voor hem, ook op school.

5. Predikant te Waardenburg

In juni 1949 kreeg Kieboom de bevoegdheid om als student een stichtelijk woord in de gemeenten te gaan spreken. Al spoedig ging hij zondagen naar Oudewater, De Rijp en Almelo.

Op 2 januari 1951 werd hij na 3,5 jaar studie beroepbaar gesteld. Hij was de enige kandidaat die afkwam. Het eerste beroep dat hij kreeg, kwam uit Waardenburg. Dat was ook het beroep dat hij aannam. De eerste keer dat hij als student in Waardenburg gepreikt had, was deze gemeente op zijn hart gebonden met de woorden van Markus 6:34: "En Jezus uitgaande, zag een grote schare, en werd innerlijk met ontferming bewogen over hen; want zij waren als schapen die geen herder hebben."

Kieboom bedankte voor beroepen uit Aagtekerke, Dirksland, Yerseke en wellicht nog andere plaatsen, terwijl hij in een aantal gemeenten nog op tweetal stond toen hij het beroep van Waardenburg aanvaardde. Hij werd de eerste predikant van de nog jonge Betuwse gemeente, die op dat moment zo'n 118 leden en 137 doopleden telde.

Vanaf 1932 was er vanuit Tricht in Waardenburg gecatechiseerd en in 1939 werd een afdeling gevormd. Op 1 juni 1944 volgde de Instituering tot zelfstandige gemeente.

De Waardenburgse gemeente had geen pastorie. Op de avond waar op Kieboom het beroep aannam, overleed een weduwe. Het predikantsechtpaar mocht in haar huis wonen totdat de pastorie klaar was. Op een zondag werd er gecollecteerd voor de verhuiskosten. 's Maandags kwam een weduwe nog een gulden brengen en daarmee had de kerken raad precies het bedrag binnen dat er nodig was.

In de kerk aan de Boothstraat in Utrecht legde kandidaat Kieboom op donderdag 22 februari 1951 examen voor de classis Utrecht af. De plaatselijke predikant, ds. J. van den Berg, stelde de vragen over de dogmatiek en ds. A. Vergunst uit Zeist examineerde homiletiek en kerkrecht. Psalm 9:11a werd de tekst van de proefpreek: "En die Uw Naam kennen, zullen op U vertrouwen."

Met algemene stemmen werd de bijna 41-jarige kandidaat toegelaten tot de bediening van Woord en sacrament. Preses Vergunst sprak hem hartelijk toe en liet hem Psalm 134:3 toezingen.

Op woensdag 28 maart werd kandidaat Kieboom in Waardenburg bevestigd. Deze dienst werd geleid door de consulent, ds. Vergunst, die ook een vroegere studiegenoot van Kieboom was. "Een grote schare had zich reeds in de middagdienst waarin de bevestiging zou plaatsvinden, in het kerkgebouw verzameld, welke nog aanmerkelijk aangroeide voor de avonddienst, zo, dat zelfs de voor enkele jaren pas nieuwgebouwde kerk de mensen niet kon bevatten," aldus De Saambinder.

Ds. Vergunst koos de woorden tot tekst waarmee Paulus in zijn brief aan Titus het tweede hoofdstuk in vers 15 besloot: "Spreek dit, en vermaan, en bestraf met allen ernst. Dat niemand u verachte."

De beide andere classispredikanten, ds. J. van den Berg en ds. T. Dorresteyn, namen samen met ds. M. Blok uit Rotterdam-Centrum (oud-consulent van de gemeente) en ds. A. van Stuijvenberg uit Nunspeet (oud-Waardenburger) deel aan de handoplegging.

Tijdens de intrededienst bediende ds. Kieboom het Woord uit 2 Kor. 4:7: "Maar wij hebben dezen schat in aarden vaten, opdat de uitnemendheid der kracht zij van God, en niet uit ons."

Aan het eind van de dienst sprak ds. Kieboom de aanwezige predikanten Vergunst, Blok, Van Stuijvenberg, Verhagen, Van den Berg en Van de Woestijne toe, alsook ds. C. Smits, christelijk gereformeerd predikant in Driebergen.

Daarnaast waren ook de hervormde godsdienstonderwijzers J. Blankespoor uit Zwartebroek en G. Mouw uit Driedorp aanwezig. Docent Steenblok was er kennelijk niet.

Ds. Kieboom gedacht zijn vroegere docent, ds. G.H. Kersten, en zijn vroegere predikant, ds. J. Fraanje, die beiden in de achterliggende jaren waren overleden.

Met ds. Smits was ds. Kieboom bevriend. Hij was aanwezig bij de tweede en derde intrede van ds. Smits in Sliedrecht (6 april 1952 en 18 mei 1956) en bij de herdenking van diens 25-jarig ambtsjubileum (7 november 1957). Op zijn beurt bezocht ds. Smits hem onder meer in september 1976 in Amerika.

Ds. Kieboom werd consulent van Ter Aa en Tricht en later ook van Mijdrecht. Hij werd in 1952 in een commissie benoemd die problemen rond het schoolhoofd in Opeusden probeerde op te lossen.

In de gespannen situatie in het kerkverband in die jaren kreeg ds. Kieboom in 1952 het verzoek van de kerkenraad in Tricht om afstand te doen van zijn consulentschap, "aangezien we in ligging, wat de prediking des Woords betreft, niet overeenkomen."

Op 20 januari 1953 behandelde de classis bezwaren van een Waardenburgse oud-ouderling tegen de prediking van ds. Kieboom. Ter tafel waren echter ook enkele brieven van anderen, die benadrukten dat de ingediende klachten ongegrond waren.

Dat laatste vond ook de classis, die zelfs meende dat de appellant "zijn lasterlijk schrijven, staande de vergadering, onvoorwaardelijk moet terugnemen." De bezwaarde broeder voldeed daaraan en werd door de voorzitter "ernstvol vermaand."

6. Op de vlucht voor het water in 1953

Anderhalve week later werd Zuidwest-Nederland getroffen door een watersnood. Ds. Kieboom preekte die zondag in Borssele. Daar bleef het droog, maar volgens een brief van Janna Maas-Walhout vertrouwde de predikant het niet: "Ds. Kieboom was hier. Maar al de mannen moesten werken en zodoende waren er ongeveer een dertig mensen, die ook geen aandacht hadden. 's Middags zijn we nog gegaan, maar de dominee was gevlucht naar 's-Gravenpolder en zo naar Goes, maar ook daar kon hij niet preken, aangezien het overal kritiek was."

In De Saambinder van 20 oktober 2005 gaat L. Vogelaar dieper in op de diep-droevige situatie rondom de Kerkscheuring.

"Wat heeft het te zeggen?"

In de jaren 1944-1948 kon een ongewoon groot aantal studenten worden toegelaten tot de Theologische School in Rotterdam. Dat was bemoedigend voor leidinggevende predikanten als ds. G.H. Kersten en ds. J. Fraanje, die hun krachten voelden minderen. Vanaf het laatste oorlogsjaar zagen ze de verdeeldheid in het kerkverband toenemen. Daarbij ging een *leerstellige discussie* gepaard met veel persoonlijke spanningen. Tegelijkertijd was het ook binnen de SGP onrustig door de nasleep van de oorlog.

De tegenslagen leken zich op te stapelen: het overlijden van ds. A. Visser en kandidaat Joh. van Dijke op jonge of middelbare leeftijd, het verscheiden van ds. Kersten en ds.

Fraanje, de lange periode voordat kandidaat J. W. Kersten een beroep aannam, de schorsing en het vertrek van ds. Kok, het emeritaat van de nog maar 37-jarige ds. Hagestein, het uitstel van beroepbaarstelling van student Cabaret en de langdurige ziekte van student L. Vogelaar.

Na de watersnood in 1953, de scheuring slechts enkele maanden later en het emeritaat van de nog vrij jonge ds. Van den Berg, volgden nog vele beproevingen.

In 1954 werden de predikanten De Wit, Van den Berg en Van Stuijvenberg weggenomen en begin 1955 ds. Dieleman. Geen van deze vier predikanten was ouder dan 60 jaar!

"Wat heeft de Heere ons hiermee te zeggen?"

Die vraag stelde ds. L. Kieboom twee dagen na het overlijden van ds. Dieleman aan de jongelings- en meisjesverenigingen van Lisse tijdens hun jaarvergadering.

In Daniël schreef "Rondkijker" (Th. de Waal uit Middelharnis): "In een tijdsverloop van nog geen jaar hebben vier van Gods knechten het tijdelijke met het eeuwige op zeer schielijke wijze verwisseld. Daar gaat een sprake van uit, de stem des Heeren spreekt erin, ook tot ons; wie zou niet wenen?"

De predikanten nood was groot, ook doordat de predikanten Heerschap, Vergunst en Zwerus in 1954 naar Noord-Amerika waren vertrokken.

In 1956 werden twee predikanten afgezet en gingen ds. Dorresteyn en ds. Ligtenberg sr. over naar de Gereformeerde Gemeenten in Nederland.

Eind 1952 waren er 26 dienstdoende predikanten.

In het voorjaar van 1956 waren het er nog maar 15. In dat jaar was er echter weer aanwas door de bevestiging van kandidaat C. Molenaar, de overkomst van ds. R van der Bijl uit de Christelijke Gereformeerde Kerken en de terugkeer van ds. M. Heerschap uit Canada.

(Groot was de blijdschap toen 3 studenten werden aangenomen: C. Wisse, P. Blok en J. van Haaren. Hun optreden na enkele jaren in de gemeenten gaven goede hoop, die in de loop van de jaren niet beschaamd werd.)

In de jaren zestig kon opnieuw een verblijvend groot aantal mannen worden toegelaten tot de Theologische School.

In buurgemeente Tricht bevestigde ds. Kieboom op 28 oktober 1953 het huwelijk van zijn oomzegger **D. Hakkenberg**, die later ook predikant zou worden en eveneens de gemeente van Lisse zou dienen. Exodus 33:14 was de trouwtekst.

7. Afscheid van Ds. L. Kieboom van de Gereformeerde Gemeente te Waardenburg

De ambtstermijn van ds. Kieboom in zijn eerste gemeente duurde maar drie jaar. In januari 1954 aanvaardde hij een beroep uit Lisse, waar hij na een vacaturetijd van ruim zeven maanden de plaats van ds. K. de Gier innam. Op donderdag 6 mei nam ds. Kieboom afscheid van Waardenburg, waarbij hij sprak over Jeremia 17:16. De Waardenburgse gemeente bleef hierna negentien jaar vacant.

Verslag in De Saambinder 20 mei 1954, door H.

Onder grote belangstelling vond donderdag 6 Mei j.l. het afscheid plaats van Ds L. Kieboom van de gemeente te Waardenburg, in verband met zijn vertrek naar Lisse.

Onder het zingen van Psalm 74 vers 2 en 12 beklom de leraar de kansel. "De Heere

verplaatst Zijn dienstknechten", zo ving hij het inleidend woord zijner afscheidspredicatie aan, "uit oorzaak van soevereiniteit, of om hen op een andere plaats meer tot eer van Zijn Naam dienstbaar te stellen; soms zijn er bepaalde oorzaken voor in een gemeente. Het past echter Gode te zwijgen en achter Hem aan te komen."

Slechts kort, vanaf 28 Maart 1951, was hem de herdersstaf over de gemeente toebetrouwd; nu was de roeping naar Lisse hem onwederstandelijk voorgekomen. Met de gemeente wenste hij thans een terugblik te werpen op de achterliggende ambtsperiode naar aanleiding van Jeremia 17 : 16: "Ik heb toch niet aangedrongen, meer dan een herder achter U betaamde; ook heb ik de dodelijke dag niet begeerd. Gij weet het; wat uit mijn lippen is gegaan, is voor Uw aangezicht geweest".

Met, als thema: De herderlijke ambtsvervulling, wees de scheidende leraar

1e. Op de aandrang daartoe. De verloren staat des zondaars, de onzekerheid des levens, als de gestrengheid en gewisheid van Gods oordelen had spreker menigmaal bewogen de gemeente de noodzakelijkheid en de voortreffelijkheid van de verzoening met God voor ogen te stellen. Door de liefde gedrongen, gevoelende de verantwoordelijkheid hunner zielen, getracht in getrouwheid Wet en Evangelie te prediken, tot ontdekking en vervulling van hun ziel. Tot roem van vrije genade mocht spreker geloven, dat het Woord niet ledig, niet onvruchtbaar was gebleven.

Sprekende over zijn 2e gedachte: De gesteldheid onder die herderlijke ambtsvervulling, wees Ds. Kieboom zijn hoorders er op, ook hun dodelijke dag niet begeerd te hebben, noch in verharding onder de bediening, noch ten aanzien van hun sterfdag en de jongste dag. Daarom hun dood en leven, vloek en zegen voorgesteld en gewezen op de blanke gerechtigheid van de Vorst des levens. Wenende hebben Zijn dienstknechten het Hem nagezegd: "Och, of gij nog bekendet, ook nog in deze uw dag, hetgeen tot uw vrede dient!"

Na het zingen van Psalm 81 : 13 en 15 vervolgde spreker zijn aandachtig beluisterde predicatie aan de hand van zijn 3e punt: Het getuigenis na deze ambtsvervulling.

Overeenkomstig de inslag van de gemeente, zeide hij eenvoudig en kinderlijk getracht te hebben het Woord uit te dragen, hoewel door een aarden vat, "opdat de uitnemendheid der kracht Godes zou zijn en niet uit ons. Wat uit mijn lippen is gegaan, is voor Uw aangezicht geweest".

Met een laatste opwekking, te blijven bij de beproefde leer onzer vaderen, besloot de leraar zijn afscheidswoord: "Ik ga heen, gebonden met de banden van Gods eeuwige raad". De kerkenraad toesprekende, dankte hij hen voor de broederlijke samenwerking, hun toebiddende de gemeente te blijven bouwen op het enige fundament. De burgemeester werd dank gebracht voor zijn gedurige bereidwilligheid in alle voorkomende burgerlijke zaken en 's Heeren zegen toegebeden.

Na ook waardering te hebben uitgesproken voor het vertrouwen en de vriendschap van de afgevaardigden der consulent-gemeenten, richtte Ds Kieboom zich tenslotte met een persoonlijk dankwoord tot de gemeente, wensende, dat het zaad mocht opwassen, "opdat gij mijn kroon en blijdschap in de Heere moogt zijn"; tot de catechisanten, hen vermanende in het onderzoek der Schriften zich te oefenen; de koster en de organisten dankend voor de toewijding tot hun taak. De afgevaardigden van Lisse herinnerend aan de betrekking, die gevallen was.

Namens de kerkenraad van Waardenburg getuigde ouderling Pellegrom van de liefde en getrouwheid, waarmede de leraar hen onderwezen had en zich menigmaal vrijmaakte van de gemeente; ook van de onderlinge steun in alle arbeid.

De burgemeester sprak Ds Kieboom in hartelijke bewoordingen toe, tevens een beroep doende op de gemeente toch in oprechtheid met elkaar te leven. Vervolgens riep

ouderling Uil van Lisse hun toekomstige leraar een "Heb goede moed" toe, om gelijk hier, alzo ook in zijn nieuwe gemeente te getuigen. Mocht de Heere u bij ons een ruime ingang bereiden, zo besloot hij.

Ook de brs. Kieviet en Schreuder, sprekende resp. namens de Classis Utrecht en de Part. Synode Oost, wensten de predikant 's Heeren leiding toe op al zijn wegen, hem opdragend aan de Koning der kerk. Die nog wandelt tussen de zeven gouden kandelaars, houdende de zeven sterren in Zijn rechterhand. De laatste spreker liet tenslotte de scheidende herder en leraar staande toezingen Psalm 20: 1, waarna deze plechtige ure met dankzegging gesloten werd.

8. Bevestiging en intrede van Ds L. Kieboom te Lisse

De Saambinder, 27 mei 1954; J. v. d. S.

Dinsdag 18 Mei was voor de gemeente van Lisse een heuglijke dag, daar Ds L. Kieboom die dag bevestigd werd als herder en leraar van die gemeente. Als bevestiger trad op Ds K. de Gier van Den Haag. Jesaja 51:16 was de bevestigingstekst en 1 Koningen 3:9a het uitgangspunt van de intrededienst.

"Gemeente van Lisse", zo ving Ds de Gier aan, "wat onderscheidt u van andere gemeenten, die zo vele jaren vacant zijn, dat de Heere u na paar maanden reeds een andere herder zendt? Gij zijt toch niet beter dan andere? De Heere is nog zeer goedertieren over u geweest. Moge de gemeente met deze weldaad in de Heere eindigen en vernederd worden voor het aangezicht des Heeren. Doch niet alleen voor u is het een blijde ure, maar ook voor de Classis Amsterdam, daar we nog treurende zijn over het plotselinge sterven van onze geliefde ambtsbroeder Ds W. de Wit en ik daardoor alleen was overgebleven".

Als tekst voor deze ure had de bevestiger gekozen Jesaja 51 : 16: "En Ik leg Mijn woorden in uw mond, en bedek u onder de schaduw Mijner hand; om de hemel te planten, en om de aarde te gronden, en om te zeggen tot Sion: Gij zijt Mijn volk".

Naar aanleiding van deze tekstwoorden bepaalde Ds de Gier zijn gehoor bij *de beloofde hulp voor Gods knechten en Christus' kerk*.

1e. Vanwege de Goddelijke zalving; 2e. vanwege de Goddelijke bewaring; 3e. vanwege een Goddelijk einddoel.

Op duidelijke, Schriftuurlijke gronden werden deze drie punten door de bevestiger toegelicht, waarna hij overging tot de bevestiging van Ds L. Kieboom. Welk een plechtig ogenblik, toen de nieuwe leraar op de hem gestelde vragen antwoordde: "Ja ik, van ganser harte".

Daarna richtte Ds de Gier zich met een persoonlijk woord tot Ds. en mevrouw Kieboom en ook tot de gemeente, waarna hij de gemeente verzocht Ds Kieboom staande toe te zingen Psalm 132 : 6 en 12.

Hierna werd deze dienst beëindigd met het zingen van Psalm 68 : 16 en legde Ds de Gier de zegen op de gemeente.

De volgende avond deed Ds L. Kieboom voor een volle kerk zijn intrede.

"Thans is het ogenblik aangebroken, dat we ons aan u zullen verbinden. Gods wegen zijn hoger dan onze wegen. Zondag 27 December waren we voor het eerst in uw midden, en hoewel ik toen gemakkelijk gesproken heb, was ik Lisse toch weer spoedig vergeten. Doch kort daarop werd ik door de Heere kennelijk losgemaakt van de gemeente van Waardenburg. Maar waarheen? En zie, tien dagen later ontving ik het beroep van Lisse. Voor dit beroep kon en mocht ik niet bedanken. De Heere heeft wachters gesteld op Jeruzalems muren. De duidelijkste bewijzen daarvan heeft de

gemeente van Lisse, daar er op het ogenblik drie leraren in ons midden zijn, die elk 5 jaar uw gemeente hebben gediend, en ik sta thans gereed mijn werk onder u aan te vangen. Een zeer verantwoordelijke taak is op mijn schouders gelegd, om het Woord Gods te bedienen in de avondtijd der kerk.

Mede ziende op deze grote gemeente, wens ik u te bepalen bij de woorden uit 1 Kon. 3 : 9a: "Geef dan Uw knecht een verstandig hart, om Uw volk te richten". Deze woorden bevatten *een ootmoedige bede om ambtelijke bekwaamaking*.

1e. De voortreffelijke begeerte in dit gebed; 2e het verheven doel van dit gebed".

Toen Salomo geroepen werd om het volk Israël te regeren, begeerde hij geen lang leven, geen rijkdom, noch de ziel zijner vijanden, maar een verstandig hart. Hij zag niet op zichzelf, maar op het welzijn van het volk. Dit eiste van Hem, en ook van Gods knechten, verloochening van zichzelf en strekte tot ere Gods. *Geef Uw knecht een verstandig hart* in de kennis der ellende, in de kennis van de wet, in de kennis van het Evangelie, in de kennis van de standen in het genadeleven, enz., om dit alles de gemeente op de rechte wijze te kunnen voorstellen.

Bovendien bevat deze bede een verheven doel, namelijk: "Om Uw volk te richten". De Heere heeft een volk op aarde. Waar is dat volk te vinden? Daar, waar het lijden en sterven van Christus recht wordt gepredikt; waar het Woord wordt verkondigd naar de mening des Geestes. Om dit volk te leiden heeft God mij naar Lisse gezonden, om de zonde scherp te bestraffen, om verzoening te prediken in het bloed des kruises. Om Christus voor te stellen in Zijn dierbaarheid, noodzakelijkheid en onmisbaarheid. Om te prediken dat er nog redding en zaligheid mogelijk is voor de grootste der zondaren. Maar ook om te prediken de vruchten van het genadeleven en voor te stellen de voorrechten van Gods volk, opdat anderen daardoor tot jaloersheid mochten worden verwekt. Dit alles sluit het gebed der gemeente niet uit en daarom beveel ik mij in uw gebeden aan.

Na het beëindigen van deze met aandacht gevolgde predicatie wendde Ds Kieboom zich in korte toespraken tot de consulent Ds K. de Gier, de Kerkenraad, B. en W., Ds A. Verhagen en Ds H. Ligtenberg, afgevaardigden van de Classis Amsterdam, de plaatselijke kerken, de kerkenraad en vele vrienden uit Waardenburg, catechisanten, hoofden en personeel der scholen, verenigingen, koster en kosteres, organisten, familieleden van Ds Kieboom en zijn vriend Ds C. Smits van Sliedrecht.

Hierna werd nog gesproken door de burgemeester. Ds de Gier, Ds Verhagen, Ds Smits en ouderling C. J. Kool, die de gemeente verzocht Ds Kieboom staande de zegenbede uit Psalm 134 : 3 toe te zingen. Tenslotte sprak Ds Kieboom de zegen uit en was hiermede deze plechtige dienst ten einde.

In Lisse was op dat moment een nieuwe pastorie in aanbouw. Het predikantsechtpaar betrok voorlopig de kosterwoning. Koster A. Slinger en zijn vrouw hadden aangeboden tijdelijk achter het orgel in de kerk te gaan wonen. De pastorie kreeg op verzoek van de dominee en zijn vrouw geen centrale verwarming; die werd pas na het vertrek van ds. Kieboom aangelegd.

Omdat ds. W. de Wit van Leiden op 8 april 1954 plotseling was overleden, moest ds. Kieboom samen met ds. K. de Gier uit Den Haag de gehele classis Amsterdam bedienen. Beide predikanten kregen negen consulentgemeenten.

Ds. Kieboom had het opzicht over Amsterdam-Noord, Andijk, Den Helder, De Rijp, 's-Gravenhage, Haarlem, Hoofddorp, Katwijk aan Zee, Opperdoes en Westzaan.

Ds. K. de Gier nam in 1954 na korte tijd Den Helder van hem over en ds. C. Molenaar in 1956 Andijk, 's-Gravenhage, Haarlem en De Rijp.

Ds. Kieboom kreeg Molenaars gemeente, Leiden, er toen bij, terwijl ds. Molenaar begin 1957 Amsterdam-Noord en Katwijk aan Zee van hem overnam. Inmiddels was toen ds. J.W. Kersten er in de classis als vierde predikant bijgekomen.

In januari 1955 bevestigde ds. Kieboom in Amsterdam-Noord C. E. Hotting (1921-2004) tot diaken. Hij legde zijn grote handen op de schouders van de jonge ambtsdrager en zei: "Broeder, nu moet je gaan beoefenen: Zelfverloochening, zelfverloochening, zelfverloochening."

"Dat begrijp ik, dominee," stemde Hotting er grif mee in. "Maar ik ben er nog altijd mee bezig om dat te leren," zei hij in 2002 in een interview in Terdege. "Ik verbaasde me er weleens over dat ds. Kieboom altijd maar bad: 'Mijn ziel, doorziet gij uw lot? Hoe zult gij rechtvaardig verschijnen voor God?' Maar ik ben steeds meer gaan leren dat dát ook na ontvangen genade de vraag blijft. Er kan veel gebeurd zijn, maar Israël had iedere dag vers manna nodig. Dan kun je het met het oude niet doen, maar dan is Gods nabijheid en ontdekkend licht voortdurend noodzakelijk."

In een andere consulentgemeente, Hoofddorp, leidde ds. Kieboom op 1 maart 1955 de begrafenis van ouderling J. Vreugdenhil, die de gemeen die op een week na 25 jaar had gediend. Vreugdenhil was de vader van Ds. Vreugdenhil.

9. School te Lisse herdenkt zijn 50- jarig jubileum

Op 1 december 1955 leidde de predikant een herdenkingsdienst hij het 50-jarig bestaan van de lagere school van zijn gemeente. Lisse was destijds de eerste van de latere Gereformeerde Gemeenten die een eigen school opende. Deze werd aanvankelijk grotendeels door de ouders bekostigd.

De Saambinder 12 januari 1956

Op 1 December j.l. mocht de school der Geref. Gem. te Lisse. het grote voorrecht genieten gedurende 50 jaar aan de jeugd Lager onderwijs gegeven te hebben.

Op Donderdag 1 December werd dit "s middags op school herdacht. In de klassen werd aan de leerlingen iets over de schoolgeschiedenis verteld, terwijl dit gepaard ging met een traktatie en de schoolgaande jeugd een in Delfts blauw uitgevoerd herinneringsbordje mee naar huis kreeg, vervaardigd naar een ontwerp van het Hoofd der Lagere School, de heer H. Kattenberg.

Op Donderdagavond 8 December was in het kerkgebouw der Geref. Gem. een herdenkingsdienst belegd, waarin Ds. L. Kieboom is voorgegaan.

Na opening door psalmgezing en gebed, waarin Ds. Kieboom de noden der school de Heere opdroeg, maar tevens mocht gewagen van de rijke zegen, die de Heere ons in de school gedurende 50 jaar gegeven had, begon Ds. Kieboom zijn herdenkingsrede met te memoreren het jaar 1898, toen wijlen Ds. J. Overduin met zijn gezin naar Lisse kwam en voor zijn kinderen niet anders dan Openbaar Onderwijs vond.

Dit bezwaarde hem zeer, maar nog meer dat over het algemeen in de gemeente geen behoefte aan christelijk onderwijs gevonden werd. Het werd voor Ds. Overduin een gebedszaak en het verblijdde hem zeer dat hij bemerkte, dat in de gemeente steeds meer behoefte aan een school met de Bijbel gevonden werd, omdat men ging voelen, dat overeenkomstig de doopbelofte het zaad der gemeente ook op school overeenkomstig de wegen des Heeren onderwezen behoorde te worden.

Spreker begon met een korte weergave van het begin der schoolgeschiedenis, hoe in het voorjaar 1904 op een familiebijeenkomst een collecte werd gehouden en deze aan

de kerkenraad werd overgedragen, met het verzoek het gecollecteerde te bestemmen voor de bouw van een Christelijke school.

De kerkenraad benoemde een commissie van 6 personen, waarvan de heer G. Overduin nog in leven is. Die commissie toog met spoed aan het werk met als resultaat dat ruim een jaar later de school met 4 lokalen reeds in gebruik kon worden genomen.

Ds. Kieboom bepaalde deze avond zijn gehoor bij hetgeen opgetekend staat in Gen. 18 . 19, waar de Heere van Abraham zegt: "Want Ik heb hem gekend, opdat hij zijn kinderen en zijn huis na hem zou bevelen en zij de weg des Heeren houden, om te doen gerechtigheid en gerichte; opdat de Heere over Abraham brenge hetgeen Hij over hem gesproken heeft".

In Genesis 19 wordt ons verhaald van de twee hemelse boodschappers op weg naar Sodom en Gomorra om de oordelen Gods over deze steden te voltrekken, waarvan aan Abraham mededeling was gedaan.

De Heere kende Abraham en datzelfde kan gezegd worden van sommige der oprichters der school. Abraham heeft zijn geestelijk nakroost er op gewezen wat de Heere"gedaan heeft en wat de Heere doen zal. Deze zware taak rust ook op allen die kinderen hebben, en hen die kinderen moeten onderwijzen. Dus niet alleen taak van het hoofd der school, de heer Kattenberg en zijn personeel, maar van alle ouders. Zij zijn tot deze taak geroepen krachtens hun ambt van profeet, priester en koning in hun gezin. Zij hebben de weg der Waarheid aan hun kinderen bekend te maken. Hun moet worden bekend gemaakt, dat ze zonder wedergeboorte verloren zullen gaan".

Er is zoveel misleiding in deze wereld. Hoeveel z.g. "Christelijk" onderwijs wordt er gegeven, zonder dat op deze ernst wordt gewezen.

We staan nu aan het eind van 50 jaar christelijk onderwijs. Velen der aanwezigen hebben op de banken der school gezeten en wat heeft het u gebracht voor het leven, welke vruchten worden er bij u gevonden? Met een ernstig woord van vermaan, waarbij vooral gewezen werd op de noodzakelijkheid tussen wieg en graf, de drie stukken, ellende, verlossing en dankbaarheid in de weg van wederbarende genade Gods te leren kermen, besloot Ds. Kieboom zijn rede.

Op Vrijdagavond 16 December waren de leden der schoolvereniging met hun echtgenoten, alsmede een aantal genodigden bijeen in de vier lokalen der Lagere School.

Ds. Kieboom opende als ere-voorzitter der school deze bijeenkomst. In zijn openingswoord wees spreker naar aanleiding van 2 Timotheüs 3, op het grote voorrecht reeds in zijn jeugd bekend te zijn met de Heilige Schrift, in het bijzonder wanneer evenals van Timotheüs gezegd kan worden dat het ongeveinsd geloof in ons woont. Het vermaan van Paulus aan Timotheüs in het 14e en 15e vers wilde Ds. Kieboom tot zijn hoorders richten: "Blijf biddend bij hetgeen u geleerd is". "Hierna verkreeg het hoofd der Lagere School, de heer Kattenberg, het \voord, die de aanwezigen de schoolgeschiedenis voorhield, vanaf de dagen der Reformatie, de beroemde Dordtse Synode, het verval ook op schoolgebied, de dagen van het reveil alsmede de 80-jarige schoolstrijd tot op het jaar 1920 de gelijkstelling tussen openbaar en bijzonder onderwijs.

Maar, zo besloot de heer Kattenberg zijn rede, ook in Lisse zijn zware offers gebracht om een school te krijgen, waar de Bijbel een open Boek zou zijn. Echter: Laat ijdele roem verre van ons zijn, want uit de Schrift weten we: Er zullen zware tijden komen.

Hierna kreeg het hoofd der ULO-school, de heer W. P. de Jonge, het woord, die op keurige wijze de geschiedenis der 50-jarige Lagere School, waarvan hijzelf bijna 30

jaar Hoofd is geweest, verhaalde. De wordingsgeschiedenis der school alsmede de eerste jaren heeft de heer de Jonge uit notulen, jaarverslagen en mondelinge mededelingen moeten bijeenvergaren, maar de langste periode heeft hij persoonlijk meegemaakt en kon hij dus uit eigen herinneringen naar voren brengen. Duidelijk bleek dat ook na de financiële gelijkstelling, die zeer zeker van grote financiële zorgen verlichtte, vele zorgen bleven of andere kwamen, ook met betrekking tot de uitbreiding der Lagere School in 1909 en 1911, telkens met twee lokalen alsmede de in 1922 opgerichte ULO-school en de in 1932 opgerichte kleuterschool.

Na dit historisch overzicht voerde het woord Ds. K. de Gier, die met Mr. J. de Heer de scholenbond vertegenwoordigde. De heer G. Overduin sprak als nog enig in leven zijnde persoon van het schoolbestuur tijdens de oprichting, een ernstig woord van vermaan.

Nadat nog enkele oud-onderwijzeressen uit de eerste tijd en enkele oud-leerlingen het woord gevoerd hadden, eindigde op verzoek van de voorzitter Ds. de Gier deze geslaagde herdenkingsavond met dankgebed.

Vanwege ernstige ziekte van zijn vrouw was ds. Kieboom op 27 maart 1956 niet op de classis aanwezig.

Op 5 april moest de predikant zijn echtgenote aan de dood afstaan. ***Elizabeth Kieboom-van Woerden overleed*** op 65-jarige leeftijd bij vrienden in Asperen, *in de hope des eeuwigen levens*, zoals de rouwadvertentie vermeldde. "Die met tranen zaaien, zullen met gejuich maaien". Psalm 126:5. Ze werd in Lisse begraven.

In zijn consulentgemeente Katwijk aan Zee leidde hij op 8 januari 1957 een herdenkingsdienst ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de gemeente. Daarbij sprak hij naar aanleiding van Psalm 27:4 over *Davids hoogste levensbegeerte*.

Verscheidene malen kreeg ds. Kieboom een beroep uit een andere gemeente, maar steeds bedankte hij daarvoor.

10. Vertrek naar Artesia, Amerika

Op 4 februari 1958 nam hij echter een beroep uit het Amerikaanse Artesia aan. Lisse heeft nadien nog weemaal een predikant naar Amerika zien vertrekken: ds. W. Suyker en Ds. Kieboom komt naar Amerika.

Tijdens de classisvergadering van 27 maart 1958 sprak ds. C. Molenaar de scheidende predikant hartelijk toe: "Onze broeder Kieboom zal ons binnenkort gaan verlaten. Hij heeft de opdracht gekregen om in het verre Amerika te gaan arbeiden. Ik geloof, dat het ons allen spijt, dat hij van ons heengaat. De Heere moge hem verder gedenken," vatte de notulist samen. Ds. De Gier liet de vertrekkende predikant Psalm 134:3 toezingen.

Reeds op 10 april nam ds. Kieboom afscheid van de classisgemeenten, met Jesaja 55:10 en 11 als uitgangspunt.

Tijdens de afscheidsdienst in Lisse op zondagmiddag 13 juli koos hij 2 Kor. 13:13 tot tekst.

Afscheid Ds. L. Kieboom van de classis

De Saambinder, 7 augustus 1958

Zondag 13 juli j.l. nam Ds. L. Kieboom, in de middagdienst, afscheid van zijn gemeente te Lisse. Dit afscheid gold alleen de eigen gemeente, daar Ds. L. Kieboom reeds *10 april afscheid van de Classis* en afgevaardigden

genomen had.

Voor laatstgenoemde avond had Ds. L. Kieboom toen als tekst genomen: Jes. 55 vers 10 en 11.

In 't kort bepaalde Ds. L. Kieboom de gemeente bij een "Gode welbehaaglijke uitwerking van het Woord des Heeren", en wees daarbij: 1e Dat deze uitwerking geschiedt door middel van het Woord; 2e Dat deze uitwerking geschiedt door de kracht van het Woord.

Hoe troostvol is de belofte die Christus Zijn discipelen en met hen de ganse kerk nagelaten heeft: *Ik ben met Ulieden al de dagen ...* waarheen Zijn knechten ook gaan zullen, de Heere blijft met Zijn kerk in Zijn onveranderlijke liefde, in Zijn alwetendheid, in Zijn ontferming in Zijn Raad, ja ook in Zijn instellingen tot de voleinding der wereld. Nooit zal Zijn Woord ledig tot Hem wederkeren, doch doen hetgeen Hem behaaglijk is. Evenals de Heere de sneeuw en de regen op Zijn soevereine wijze beschikt, also zal het met 'Mijn Woord ook zijn', spreekt de Heere in onze tekst. 't Is dan ook door middel van dat Woord dat de Heere Zijn kerk wil onderwijzen in de verborgenheden des geloofs. Hiertoe gebruikt de Heere zowel het geschreven als het gepredikte Woord. Och leerden wij de waarde van dat Woord door Zijn Geest kennen, liefhebben en waarden.

"Gaat dan henen", zo luidt de opdracht die de Heere Zijn knechten geeft; Gods knechten moeten steeds weer leren zichzelf te verloochenen om dan onvoorwaardelijk te volgen de weg die de Heere hun aanwijst.

Door middel van dat Woord gaat de Heere de verborgenheden van het leven der genade openbaren. Welk een verantwoordelijke taak rust op de schouders van Gods knechten. Maar de Heere staat voor Zijn zaak in. Want Hij Die roept is getrouw. Sneeuw en regen doorvochtigt de aarde, maakt de aarde week en zacht. Zo wil de Heere ons hart dat zo hard is als een diamant, week en zacht maken en openen voor Zichzelf, opdat de ziel gelijk als met een Lydia acht neemt op het Woord des Heeren. Hoe liefelijk en verkwikkend zijn de stralen der lenteson. Welk een verkwikking voor de afgetobde en vermoeide ziel, als de Heere afdaalt in Zijn liefde en ontferming. Het Woord des Heeren heeft onweerstaanbare kracht.

Ds. L. Kieboom eindigde met de wens dat de Heere de gemeente van Lisse voor Zijn rekening wilde nemen.

Na de preek richtte Ds. L. Kieboom zich tot de aanwezige dominees, tot de afgevaardigden van Classis Amsterdam en Classis Utrecht en de vele vrienden. Ds. K. de Gier sprak een hartelijk afscheidswoord en verzocht de gemeente te zingen Ps. 121 vers 4.

Afscheid Ds. L. Kieboom van de gemeente Lisse

Naar aanleiding van 2 Kor. 13 vers 13, nam Ds. L. Kieboom zondagmiddag 13 juli afscheid van zijn gemeente Lisse.

Het thema voor deze tekst luidde: "De rijke inhoud van de apostolische zegenbede", daarbij lettend op: 1e De volheid van Jezus genade; 2e De rijkdom van Gods liefde; 3e De troost van des Geestes gemeenschap.

In dit hoofdstuk nam Paulus op zeer hartelijke wijze afscheid van zijn gemeente te Eféze. Paulus wist uit ervaring hoe dierbaar de genade, de liefde en de gemeenschap van een Drieëinig God was. Die genade is een verworven genade en is noodzakelijk voor jong en oud. Gods liefde kan alleen maar zijn met en door Christus. Die liefde Gods is allesvervullend. De Vader openbaart Zijn liefde op de aarde allereerst in Christus, doch ook in het hart van Zijn volk. Die liefde is eeuwig, onveranderlijk. Zonder de Heilige Geest kan Gods volk geen zucht zuchten en geen oprechte klacht

klagen. Hoe onmisbaar is dan ook de werking van de Heilige Geest. De geest der vertroosting te midden van het moeitevolle leven. Die Geest ontdekt en ontgrondt. Mocht de Heere met Zijn Geest nog in rijke mate in de gemeente van Lisse willen werken. Immers met Zijn Godheid, Majesteit, Genade en Geest wijkt de Heere nimmermeer van Zijn Volk.

Hierna richtte Ds. L. Kieboom zich met een erkentelijk woord tot de kerkenraad. Ruim 4 jaren heeft Ds. L. Kieboom in broederlijke liefde met de kerkenraad samen het goede voor de gemeente mogen zoeken.

Na een woord van dank voor de steun en bijstand van de kerkenraad ondervonden, sprak Ds. L. Kieboom op gevoelvolle wijze zijn gemeente toe.

Ds. L. Kieboom mocht ondanks de geesteloze tijd geloven, dat zijn arbeid in Lisse gezegend was geworden. Mochten er echter nog wezen, die na deze 4 jaren inwendig dezelfde gebleven waren, dan smartte dit de spreker zeer. Immers de schuld is niet dezelfde gebleven. Mocht de Heere U dan na mijn vertrek nog eens te sterk worden.

Nog een afscheidswoord volgde voor schoolbestuur, hoofden en personeel der scholen, de koster en zijn gezin en de organisten.

Ouderling Oudshoorn sprak namens kerkenraad en gemeente de scheidende leraar toe. Nimmer zullen wij u vergeten. De banden, die de Heere Zelf gelegd heeft, kunnen wel gerekt maar niet verbroken worden.

Nadat Ds. L. Kieboom voor de laatste maal de zegen over de gemeente had uitgesproken, maakten zeer velen gebruik om hun vertrekkende leraar de hand te drukken.

11. Predikant te Artesia in California

Met het passagiersschip "Statendam" vertrok ds. Kieboom in juli uit Rotterdam, op weg naar Amerika. 's Zondags hield hij op de boot een dienst.

In New York werd hij opgewacht door diaken G. van Dam uit Artesia en zijn vrouw, die een verre reis hadden gemaakt om hun nieuwe predikant af te halen. Ds. Kieboom hield een weekdienst in de gemeente van ds. G. A. Zijderveld in Paterson-Peoples Park, dicht bij New York. Halverwege de lange reis naar California preekte hij 's zondags in Sioux Center en op maandagavond in Rock Valley. Dinsdags reisden ze verder, waarna ze vrijdags in Artesia aankwamen.

Ds. M. Romeijn bevestigde ds. Kieboom op zondag 7 september met de woorden van 2 Kor. 5:18 in zijn nieuwe gemeente. Lukas 14:23b werd de intredetekst.

Ds. Kieboom was de opvolger van ds. G. A. Zijderveld, die in 1955 met deze gemeente was overgekomen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk. Artesia ligt erg afgelegen, veel zuidelijker dan de andere Amerikaanse gemeenten. Voor het dienen van de consulentgemeenten moest ds. Kieboom duizenden kilometers reizen. Hij werd onder meer consulent in Lethbridge.

In de jaren 1958-1974 en 1978-1982 was hij synodaal deputaat naar artikel 48 en 49 van de Dordtse Kerkenordening. Tot 1974 fungeerden deze deputaten ook als curatorium. Toen in dat jaar een apart curatorium werd ingesteld, maakte ook ds. Kieboom daarvan deel uit, tot 1981 als secretaris.

Daarnaast vormde hij samen met de predikanten Heerschap en Lamain van 1964-1976 een commissie die de opleiding van Amerikaanse studenten aan de Theologische School in Rotterdam moest begeleiden. Deze commissie was ingesteld na de toelating van A.M. den Boer, die de opleiding op eigen verzoek in Nederland ging volgen. Een soortgelijke commissie was er in de jaren 1970-1974 ook voor de opleiding van predikanten in Noord-Amerika zelf. Daarin zaten dezelfde drie predikanten, aangevuld met ds. A. Elshout. Er waren in die jaren echter geen studenten.

Ds. Kieboom kreeg binnen het kerkverband nog meer taken. Zesmaal werd hij in het moderamen van de synode gekozen: vier keer als scriba en tweemaal als assessor. Vanaf 1962 zat hij in de redactiecommissie van het jeugdblad Timothy en vervolgens tot 1970 in de redactiecommissie van het kerkelijke maandblad, The Banner of Truth, waarin Timothy was opgenomen. Daarnaast was hij deputaat bij de hoge overheid in Canada (1970-1971) en de Verenigde Staten (1974-1980). Van het deputaatschap buitenlandse kerken was hij secundus (1970-1982?). In de jaren 1972-1982 maakte hij deel uit van het zendingsdeputaatschap, vanaf 1975 als voorzitter.

Ds. Kieboom hertrouwde op 4 mei 1959 met zijn dienstbode uit Lisse, Krijna Steenis. Ze was geboren op 9 juli 1935. "Karen" werd haar Engelse roepnaam. Ds. Romeijn bevestigde het huwelijk met 1 Samuël 23:18: "En die beiden maakten een verbond voor het aangezicht des Heeren." Het predikantsechtpaar ontving twee dochters (in 1961 en 1963) en in 1971 een zoon.

In oktober 1959 kreeg ds. Kieboom ds. J.T. Doornenbal op bezoek. De hervormde predikant van Oene was aan de tweede van zijn drie reizen naar Noord-Amerika bezig en verbleef ook bijna twee weken in de staat California. Vaak hoorde hij emigranten over hun ervaringen vertellen. "Weggaan uit zijn vaderland brengt zijn eigen moeite en verdriet met zich," concludeerde hij. "Er moet zoveel losgelaten worden, familie, vrienden, land en volk. En kerk! Ook dat laatste valt niet altijd mee. Wel zijn er ook in

Californië kerken in overvloed, te kust en te keur zelfs. Maar voor hen, die de kerk en de waarheid liefhebben is 't soms moeilijk genoeg om te vinden wat ze achterlieten en er moet vaak heel wat strijd gestreden zijn, ook in dit opzicht. Ik ben, mijn gewoonte getrouw, de zondag in Artesia met mijn gastheer en gastvrouw naar de kerk geweest, en wel in de Netherlands Reformed Congregation, bij ds. Kieboom die nog maar kort geleden uit Holland is overgekomen. Hij preekte 's morgens in 't Hollands, catechismus, en 's avonds in 't Engels."

De gemeente van Artesia maakte een forse groei door. Begin jaren zestig moest de brandweer ingrijpen, omdat de kerk veel te vol zat. Daarna is de gemeente echter sterk geslonken, doordat als gevolg van de verstedelijking veel boeren naar elders vertrokken. Ds. Kieboom had het moeilijk die laatste jaren. Tegen vrienden klaagde hij *dat er waren bijna geen mensen meer zijn die het geestelijke leven kenden.*

12. Predikant te Norwich

Ds. Kieboom nam op zondag 4 februari 1962 afscheid van Artesia, omdat hij een beroep uit Norwich in de Canadese provincie Ontario had aangenomen. Tijdens een Nederlandstalige afscheidsdienst bediende hij het Woord uit 2 Petrus 1:19 en in een Engelse dienst uit Hebr. 2:3a. Aan het eind van de Engelstalige avonddienst sprak ouderling A. van Straalen, de latere predikant, hem toe.

Twee jonge mannen uit Norwich maakten per trein de lange reis naar Artesia, waarna ze de verhuisauto naar Canada reden. De auto van de predikant was aan de vrachtwagen gekoppeld. Zelf ging het predikantsgezin per vliegtuig naar de nieuwe gemeente.

Het was Kiebooms eerste vliegreis. Hoog in de lucht overdacht hij dat de Heere boven lucht en wolken woont, Zijn Naam is Heere der heren. Met tranen in zijn ogen zat de predikant daarover te mediteren. Toen zijn vrouw vroeg of hij bij het raam wilde zitten, zei hij: "Nee, ik heb het zo goed op dit plaatsje." Toen ze overstapten en opnieuw opstegen, moest hij denken aan het Schriftwoord "Dewelke, alzo Hij (...) álle dingen draagt door het woord Zijner kracht" (Hebr. 1:3a).

In Detroit stonden twee kerkenraadsleden hen op te wachten. Na een autorit van enkele uren arriveerden ze in Norwich. De pastorie was tijdelijk ingericht, in afwachting van de verhuisauto. Ds. W.C. Lamain bevestigde ds. Kieboom op 15 februari. Daarbij koos hij Hebr. 13:17 als tekst, terwijl de nieuwe pastor intrede deed met Psalm 106:4 en 5.

Sommige gemeenteleden in Norwich waren afkomstig uit Barneveld, waar ds. Kieboom ook gewoond had. De predikant stond nog maar kort in Norwich toen hij in april 1962 ds. G.A. Zijderveld, predikant uit Capelle aan den IJssel, en zijn vrouw op bezoek kreeg.

Hij reisde om de paar jaar naar Amerika, ook om zijn staatsburgerschap niet te verliezen. "Mijn vrouw en ik hadden het genoeg in Norwich de familie Ds. Kieboom te ontmoeten," schreef ds. Zijderveld in De Saambinder. "Het is voor de gemeenten in Ontario een zegen, dat ze na het vertrek van Ds. Zwerus weer een andere predikant mochten ontvangen. Immers, de emigrantengemeenten hebben veel zorg nodig voordat ze goed gevestigd zijn, omdat ze moeten samengroeien uit mensen van verschillende afkomst en landaard. Ik mocht tot mijn blijdschap opmerken, dat er in deze gemeenten roeringen van Gods Geest zijn, en mensen ontmoeten, die mochten spreken van genade aan hun hart geschonken."

Op 4 augustus 1964 opende ds. Kieboom een kerkje in Markham, waar de gemeente van Unionville bijeenkwam. Daarbij bediende hij het Woord uit Psalm 132:7.

Er kwamen beroepen uit Clifton, Kalamazoo en Slikkerveer, maar ds. Kieboom bleef negen jaar aan de gemeente van Norwich verbonden. Hij bezocht Nederland nog heel wat keren, onder meer in 1965, 1969, 1976, 1979, 1982, 1984 en 1991.

In 1965 waren er grote moeilijkheden in het Amerikaanse kerkverband. Ds. Kieboom laakte de slordige wijze waarop volgens hem in de Amerikaanse gemeenten vaak met kerkrechtelijke regels werd omgesprongen.

13. Ernstig ziek

Op dinsdag 22 maart 1966 woonde ds. Kieboom in Kalamazoo een vergadering van de classis Midwest bij. Het was een aangename bijeenkomst. Tijdens de terugreis was de predikant buitengewoon vermoeid. Nadat hij een uur lang pijn in de hartstreek had gevoeld, werd hij onwel. "Zet de auto maar aan de kant," zei hij tegen ouderling D. Stubbe en direct daarna raakte hij buiten kennis. Stubbe was geschrokken. Hij klopte ds. Kieboom op de schouder en riep: "Dominee! Dominee!"

Na een paar minuten kwam de predikant weer bij. Het viel hem zwaar nog bijna een uur in de auto te moeten zitten. Pas bij de dokter in Norwich bemerkte ds. Kieboom dat hij doornat was van het zweten. De arts constateerde een hartinfarct en gaf hem een injectie. De volgende dag voelde ds. Kieboom zich erg vermoeid. De woorden die heus na de hartaanval waren voorgekomen, kwamen nu met kracht terug: "Mijn genade is u genoeg." Daaraan had hij steun.

De predikant moest enige tijd volledig rust houden. Op zondag 27 staart voelde hij zich heel zwak. Hij vreesde een tweede hartaanval te zullen krijgen. De zorgen die hij in de auto had voordat hij de hartaanval keeg, kwamen nu in hun volle gewicht terug. Het waren bange ogenblikken. Hij vreesde dat het snel afgelopen zou zijn, terwijl hij niet los was van zijn gemeente en ook aan zijn vrouw en zijn twee kleine kinderen dacht. 'Laat ik proberen tot God te roepen', dacht hij, maar de duivel hield hem voor dat mensen in de ure des doods tot God geroepen hebben en dat hun gebed niet verhoord is. De predikant moest erkennen geen recht van leven te hebben. Toen hij zijn verzoek in de handen van de grote Hogepriester begeerde te leggen, kwam hem Psalm 21:5 voor, waar David als type van Christus zegt: "Het leven heeft hij van U begeerd, Gij hebt het hem gegeven; lengte van dagen, eeuwiglijk en altoos."

Met een verbroken hart mocht ds. Kieboom geloven dat hem het leven geschonken werd door de tussenkomst van de gezegende Hogepriester in de hemel. De angst voor een tweede hartaanval verdween. Gedurende al de dagen dat hij zo zwak was, heeft hij veel troost en sterkte uit deze woorden gekregen. Meermalen kwamen die woorden met kracht en zoetheid terug. Terwijl hij als een krachteloos mens neerlag, moest hij de verleende weldaad bewonderen.

Bij zijn persoonlijke Bijbellezing was ds. Kieboom in die dagen juist aan de Hebreeënbrief toe. Telkens als hij in de hoofdstukken 3 tot en met 10 over Christus als de hemelse Hogepriester las, greep hem dat aan. Vooral Hebreeën 4:14 werd hem bijzonder dierbaar: "Dewijl wij dan een groten Hogepriester hebben, Die door de hemelen doorgegaan is, namelijk Jezus, den Zoon van God, zo laat ons deze belijdenis vasthouden."

Nooit tevoren had de predikant de kracht van Christus' hogepriesterlijke werk in de hemel in zo'n mate in zijn hart ervaren. Het was hem tot verwondering, vertroosting en verootmoediging. Het was zijn begeerte om veel uit Hem te mogen leven, daar de Heere Zelf toch gezegd heeft: "Zonder Mij kunt gij niets doen."

Na twee maanden mocht ds. Kieboom eenmaal per zondag zittend preken. Hij zei

tegen zijn gemeente: "Ik ben niet van voor de poorten des doods gekomen, maar *uit* de poorten des doods."

Op 29 oktober 1966 bevestigde ds. Kieboom met de woorden van Jesaja 3:10 en 11 zijn ambtsbroeder C. Hegeman in de gemeenten van Uniouville en Bradford en op 24 juni 1967 leidde hij (met Jesaja 40:6-8) de bevestiging van ds. M. Heerschap in Saint Catharines. Voor het eerst (en tot op heden voor het laatst) hadden nu alle vier de gemeenten in Ontario een predikant. Tot dat moment was ds. Kieboom op twaalf zondagen en twee biddagen en tijdens dertig andere weekdiensten in St. Catherines voorgegaan.

14. Scheuringen

In de gemeente van Norwich ontstonden wat problemen. Emigranten gemeenten zijn nogal eens geteisterd door 'kinderziekten', doordat mensen uit allerlei kerken en streken, met hun eigen ligging en gewoonten, in die gemeenten bij elkaar kwamen.

Rond 1967 ging een groep leden van de gemeente van Norwich zelfstandig diensten beleggen. In oktober 1968 kwam ds. M.A. Mieras naar Canada om een zelfstandige Oud Gereformeerde Gemeente te institueren. Begin februari 1969 sloot deze groep zich aan bij de Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland.

Daarnaast ontstond een Gereformeerde Gemeente in Nederland, die in 1977 werd geïnstitueerd.

De gemeente van ds. Kieboom nam in 1968 een nieuwe kerk in gebruik. En ondanks de scheuringen verblijdde de Heere de gemeente met de komst van ds. A. M. den Boer van 1973 tot 1981 en ds. J. Spaans van 1984 tot 2009.

In 1969 was *de predikant weer in Nederland*. Met blijdschap schreef hij in De Saambinder over de liefde tot de oude waarheid die hij nog ontmoet had.

De Saambinder 2 oktober 1969

Norwich, Ont., Canada

Geliefde Vrienden,

Met dankbaarheid mogen we terugzien op ons bezoek aan het oude vaderland. Vaak hebben we met opening het Woord Gods in de gemeenten mogen verkondigen en het deed ons goed als we merkten dat er nog liefde tot en waardering voor de oude beproefde waarheid is. We hebben eens in een gemeente gezegd dat er uitwendig veel in Nederland veranderd is. Wat er echter ook gemoderniseerd wordt, de weg hoe God een zondaar bekeert, verandert niet.

De oprechten van hart zijn hiermee verblijd en zouden het dan ook niet anders willen. In de waarachtige bekering wordt de zondaar diep, ja zeer diep vernederd en God op het allerhoogst verheerlijkt. Met nadruk hebben wij er meerdere malen op gewezen dat men vooral moet letten op het wezen van de ware bekering. Wat zou het een voorrecht zijn als onze jonge mensen met ernst het Woord Gods mochten onderzoeken, alsmede de belijdenisgeschriften en de kostelijke werken van onze oudvaders.

Tot God bekeerd worden is een wonder, het blijft een wonder en dit zal het eeuwig zijn. De Heere moge lust geven tot waarheid in het binnenste opdat er een ernstig zoeken mocht ontstaan om met God verzoend en bevredigd te worden. De zaligheid wordt niet gevonden in een uitwendige verandering, noch in gemoedelijke gesteldheden, maar in het zondaar worden voor God waar men Hem recht en

gerechtigheid leert toekennen en ondervonden mag worden wat in Lev. 26 : 41b en 142a staat, nl.: "Zo dan hun onbesneden hart gebogen wordt, en zij aan de straf hunner ongerechtigheid een welgevallen hebben, dan zal Ik gedenken aan Mijn verbond". Op deze wijze brengt God Zijn volk tot de gestelde laagte, om plaats in hun hart te maken voor Hem Die in de wereld is gekomen om te zoeken en zalig te maken wat verloren was en mogen zij met Paulus zeggen, dat het Gode behaagd heeft Zijn Zoon in hen te openbaren.

Nu dan, het verblijdde mij dat hier en daar nog een open oor en hart voor deze dingen was. Van harte hoop ik dat de gemeenten bij deze leer mogen blijven en dat de bazuin in dit opzicht een zeker geluid mag geven, want we leven in een tijd waarin veel mensen over Jezus praten, maar waarin weinig mensen worden gevonden die Jezus nodig hebben.

Gelukkig hebben we mensen ontmoet, die het met deze dingen roerend eens waren en dit geeft toch een zekere verbintenis. Eén van hart en één van zin te mogen zijn in de dingen Gods, is een vriendschap die de wereld niet kent. Het pijnlijke in ons bezoek was echter van dezen te moeten scheiden. Vooral deed het ons leed toen enkele oude kinderen van God zeiden: "We zullen afscheid nemen, want wij zullen zeer waarschijnlijk elkander hier beneden niet meer zien".

Dit deed ons denken aan een oud kind des Heeren, die ik in mijn jeugd wel eens wenende hoorde zeggen: "Ik heb meer vrienden in de hemel dan op de aarde".

Anderzijds is het echter zo, dat Gods volk elkander nooit voor het laatst ziet. Voor hen allen geldt toch: "U is een beter lot bereid, uw heilzon is aan het dagen".

We danken de gemeenten, die we bezocht hebben, voor hun opkomst en aandacht, alsmede de kerkenraden en vrienden, die ons per auto hebben afgehaald en teruggebracht op de plaatsen waar wij logeerden.

Bijzonder aangenaam was het een zondag in onze oude gemeenten Waardenburg en Lisse te zijn geweest. Moge ook uit de gezelschappen, die we na afloop van de zondagavonddiensten hebben geleid, nog iets goeds geboren worden tot zaligheid van velen en tot versterking van anderen.

Helaas heb ik ook verschillende gemeenten moeten teleurstellen doordat ik aan hun verzoek om een preekbeurt te vervullen niet kon voldoen. Gaarne had ik meer ambtsbroeders en vrienden bezocht, maar de tijd liet het niet toe.

Weest allen hartelijk gegroet en Gode bevolen.

Ds. L. Kieboom

15. Sheboygan in Canada, de laatste gemeente

Na ruim negen jaar in Norwich gewerkt te hebben, vertrok ds. Kieboom in 1971 naar zijn laatste gemeente, Sheboygan. Daarmee keerde hij terug van Canada naar de Verenigde Staten.

Ds. Kieboom zei weleens over een beroep: 'Het was alsof de Heere me het pistool op de borst zette: Gaan!' Zo lag het bij mij toen ook: Gaan! Dat is trouwens maar een paar keer in mijn leven zo duidelijk gebeurd. Het lijkt bij anderen wel alsof ze dagelijks de PTT uit de hemel ontvangen, maar ik heb er nooit jaloers op kunnen worden."

Nadat op 19 juni 1971 zijn enige zoon geboren was, nam ds. Kieboom op 18 juli afscheid van Norwich. 1 Kor. 3:11-13 waren de woorden waarbij hij zijn gemeente tijdens deze dienst bepaalde. Op 29 juli verbond hij zich aan Sheboygan. Ds. W.C. Lamain was opnieuw zijn bevestiger. Hij sprak over Lukas 4:31 en 32. Intrede deed ds. Kieboom met Kol. 4:3. Twee afgevaardigden van Norwich hadden 600 mijl (950 km) gereden om deze diensten te kunnen bijwonen.

Sheboygan is een havenplaats aan het Michiganmeer, in de staat Wisconsin. Ds. Kieboom had hier een kleine gemeente, met zo'n 115 zielen. Nog geen jaar eerder had ze een kerkgebouw (met een markante toren) en pastorie aangekocht. De gemeente was maar liefst 59 jaar vacant geweest, sinds het vertrek van ds. C. van Adrichem. Reeds in 1972 moest ds. Kieboom een van zijn ouderlingen begraven, C. Markus, die de gemeen te tientallen jaren gediend had.

Nadat in Roek Valley de hoogbejaarde ds. J. van Zwedeu in 1975 met emeritaat was gegaan, kon ds. Kieboom er jaar een nieuwe predikant bevestigen. Op 9 oktober 1975 leidde hij ds. W. Suyker tot zijn dienstwerk in met een predicatie over Hand. 17:30b en 31. Helaas, moest ds. Suyker in 1978 worden afgezet.

Samen met ouderling B. Harskamp uit Sioux Center woonde ds. Kieboom in 1976 en 1979 de zendingsdag in Hilversum bij en ook in 1982 sprak hij daar.

In 1976 mocht de predikant van Sheboygan stilstaan bij zijn 25-jarig ambtsjubileum.

16. Vaderlijke ontferming

Het jaar 1977 was moeilijk voor ds. Kieboom. Acht lange maanden liep hij in het duister. "Als ik mijn dagelijkse wandeling van ongeveer 20 minuten maakte, dacht ik vaak: De mensen in die straten zullen wel denken dat die dominee er altijd maar droevig uitziet," schreef ds. Kieboom later. "En geen wonder, hoe zouden we kunnen glimlachen als de Heere Zijn aangezicht verborgen houdt?"

In de vroege morgen van 8 oktober kwam daarin verandering. Zoete overdenkingen had hij die morgen over Psalm 89:20m, 34 en 35: "Ik heb hulp besteld bij een held. (...) Maar Mijn goedertierenheid zal Ik van hem niet wegnemen, en in Mijn getrouwheid niet feilen. Ik zal Mijn verbond niet ontheiligen, en hetgeen uit Mijn lippen gegaan is, zal Ik niet veranderen."

Terwijl hij daarover lag te peinzen, kwamen met kracht de woorden van Jer. 31:3b tot hem: "Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde; daarom heb Ik u getrokken met goedertierenheid."

Het ontroerde ds. Kieboom zo, dat zijn vrouw ontwaakte en vroeg wat er was. Het enige wat haar man kon zeggen, was: "De Heere is zo goed voor me." Zijn gedachten vermenigvuldigden toen hij zijn levensweg overdacht. De Heere was de Getrouwe geweest.

Geruime tijd was het vrede in zijn ziel. Nu ondernam hij zijn dagelijkse wandelingen met een onuitsprekelijke vreugde in het hart. Hij kon zijn tranen soms nauwelijks bedwingen, maar nu waren het tranen van blijdschap.

Na enkele weken moest hij een classisvergadering openen. Nadat hij onder tranen een gebed uitgesproken had, vertelde hij de broeders wat er gebeurd was: "De Heere heeft m'n ziel verlevendigd."

Ds. Kieboom moest echter ook ervaren dat het aardse leven vaak een woestijn is en dat de Heere zei: "Zegt de kinderen Israëls dat zij voorttrekken." Hoewel hetgeen uit Gods lippen was gegaan, vast en onverbroken was, moest de predikant opnieuw tijden ervaren dat het nabije leven en de zoete gemeenschap ver weg waren.

Tijdens een van die perioden werden de bestrijdingen zo erg, dat hij op een avond tegen een ouderling zei toen ze onderweg waren naar de aula van een begraafplaats: "Als het niet verandert, krijg ik een hartaanval of word ik overspannen." Zowel zijn geestelijke als lichamelijke krachten waren geweken. Hij voelde zich als Jona, die wenste te mogen sterven toen hij amechtig onder de verdorde wonderboom zat.

Elke morgen boog ds. Kieboom in zijn studeerkamer eerst zijn knieën voordat hij aan het werk ging. Dat deed hij ook in deze duistere periode. Hij worstelde aan Gods genadetroon. Hij moest de zondigheid van zijn bestaan steeds meer inleven en zijn

schuld werd een ondragelijke last. Hij smeekte de Heere die schuld uit te delgen.

Op de morgen van donderdag 18 oktober 1979 werd zijn geestelijke toestand hem sterk opgebonden. Toen sprak de Heere met kracht in zijn ziel: "Het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde" (1 Joh. 1:7b).

Ds. Kieboom gevoelde de kracht van Christus' bloed en werd bepaald bij Jesaja 54:9 en 10: "Want dat zal Mij zijn als de wateren van Noach, toen Ik zwoer, dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden gaan; also heb Ik gezworen, dat Ik niet meer op u toornen, noch u schelden zal. Want bergen zullen wijken, en heuvelen wankelen; maar Mijn goedertierenheid zal van u niet wijken, en het verbond Mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer."

Het waren dezelfde woorden als in zijn studententijd, toen hij ook in de banden had gezeten. De predikant was zo aangedaan, dat hij een uur lang niet kon spreken. Toen vertelde hij het zijn vrouw, maar het ging moeilijk. *Niet meer op u toornen, noch u schelden, dat wonder was zo onbegrijpelijk groot: Waarom ik?*

Louter genade, wist hij. Dagelijks mocht hij nu Gods nabijheid ervaren, als hemels manna.

Ds. Kieboom besloot op 24 november 1981 de rouwdienst die na het overlijden van ds. A. Vergunst in Kalamazoo werd gehouden. Na een korte toespraak ging hij voor in gebed, waarna hij Psalter 422:6 (Psalm 89:8) liet zingen.

Op 25 mei 1982 schreef hij aan dr. L.J. Willekes (later ambtsdrager in Sioux Center): "Geliefde Vriend,

Daar er nu een Dominé in Iowa is (ds. A.M. den Boer -LV), komen we vanzelf minder naar het Midden-Westen dan voorheen. Toch heb ik vaak aan u gedacht, vooral om de redenen die ik heb, omdat de Heere mij in Zijn ondoorgrondelijke goedheid een grote en nieuwe weldaad heen bewezen.

Het was gelijk als voorheen dat er maanden van duisternis aan vooraf zijn gegaan, en wel in zulk een mate dat ik heel weinig geïnteresseerd was voor de dingen van het natuurlijke leven en vanzelf ten gevolge had dat er wel eens wat vergeten werd. Nu dan, daar het mijn beurt was om namens het zendingsbestuur de jaarlijkse zendingsdag in Holland mee te maken, en hoewel ik helemaal in geen stemming was om op de zendingsdag een toespraak te houden, vanwege de bedrukte en geesteloze toestand waarin ik verkeerde, echter had Galaten 3:8 mijn aandacht getrokken en daardoor werd ik wat gesterkt om een korte toespraak te houden.

Daar m'n vrouw en ik bij mijn neef Ds. Hakkenberg logeerden, zijn we van de zendingsdag terug naar Lisse gegaan, en mijn vrouw was dat weekend bij haar zuster. In dezelfde bedrukte toestand was ik 's zaterdagsavonds naar bed gegaan. Ook bekommerd voor de komende zondag, om voor zo'n grote schare te preken terwijl mijn geestelijk leven bijna uitgedoofd scheen te zijn. Ik zag er feitelijk geen mogelijkheid in om door de zondag heen te komen, daar de mogelijkheid niet was uitgesloten om te blijven steken terwijl ik op de preekstoel was.

In deze troosteloze toestand ging ik 's zaterdagsavonds 1 mei naar bed. Maar ziet, wat gebeurde er die nacht; ik werd wakker tussen twee en drie uur en op hetzelfde ogenblik gingen er overstelpende liefdesuitlatingen van God de Vader door mijn ziel. Ik huilde overluide, zodat mijn neef en nicht wakker werden en met bekommering vroegen: "Oom, wat scheelt eraan?"

Ik antwoordde: "Nu is God vannacht mijn Vader geworden."

In die zalige en troostrijke toestand trok ik 's morgens mijn sokken aan en toen kwam er met grote zoetheit in mijn hart: "Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst

liefgehad heeft" (1 Joh. 4:19) en daarna met ontroering Jeremia 31:20 ("Is niet Efraïm Mij een dierbare zoon, is hij Mij niet een troetelkind? Want sinds Ik tegen hem gesproken heb, denk Ik nog ernstelijk aan hem; daarom rommelt Mijn ingewand over hem; Ik zal Mij zijner zekerlijk ontfermen, spreekt de Heere)."

Vanuit de volheid van zijn gemoed en omdat de ontroering nog zichtbaar was, zei ds. Kieboom er die morgen iets van aan het begin van de dienst. Met opening mocht hij die dag spreken.

Op de Maandagavond daaropvolgende was er gezelschap ten huize van Wed. Grisnich in de Haarlemmermeer. Haar huis was overvol en toen hadden we een zekere nabetrachting. Geen wonder dat er op zo'n tijd gezongen wordt: "Dan zingen zij in God verblijd," enz.

Gedurende de volgende dagen kwam het zalige gevoel daarvan terug en liep ik met betraande ogen.

Inmiddels gaat het leven door, maar keer op keer loop ik te bedelen of die gevoelige genade mag terugkeren, en wat een troostrijk gevoel heb ik als ik het weer mag waarnemen. Ook is het zo'n rijke troost als ik mijn hemelse Vader mag smeken om hemels manna om de woestijnreis van dit leven te kunnen voortzetten.

Het natuurlijke leven gaat vanzelf voort, maar inmiddels gevoel ik me toch een vreemdeling op aarde. Ook is het zo'n grote en zielsverkwikkende troost als ik op kinderlijke wijze mijn Vader in de hemel alles mag vertellen.

Het aantal mensen aan wie ik het verteld heb, is niet zo groot, want je kan je genot niet aan iedereen mededelen. Wel heb ik het soms op de preekstoel verteld toen ik in Holland was, en ook hier er wat van verteld. Wel word ik wel eens bemoedigd om het te doen als ik aan de Heere Jezus denk, Die meerdere malen tot degenen die Hij genezen of verlost had zeide: Gaat henen en vertel wat grote dingen Ik u gedaan heb."

17. Emeritaat

Op 2 oktober 1982 ging ds. Kieboom met emeritaat. Hij verhuisde in die maand naar Lynden, zodat zijn 11-jarige zoon in Chilliwack (Canada) naar school zou kunnen.

Na zijn emeritaat preekte ds. Kieboom de eerste jaren nog elke zondag. Op dinsdagavond 7 augustus 1984 was hij aanwezig tijdens een van de afscheidsdiensten die ds. C. Vogelaar in Benthuizen hield bij zijn vertrek naar St. Catharines (Canada).

Tijdens deze reis hield hij zijn laatste preek. Dat gebeurde in Berkenwoude, waar hij 35 jaar eerder ook zijn eerste preek gehouden had.

Ds. Kieboom gaf het preken op omdat zijn verstandelijke vermogens minder werden. Voortaan zat hij in de ouderlingenbank. Later is hij geheel dement geworden en was een gesprek niet meer mogelijk. Zijn lichaam bleef echter lange tijd sterk.

Nog enkele keren is hij met zijn vrouw in Nederland op bezoek geweest, de laatste keer in maart 1991, rond zijn 81e verjaardag. Die reis duurde zes weken.

Later dat jaar, in oktober, moest mevrouw Kieboom een heupoperatie ondergaan. Haar man verbleef vanaf dat moment in een verpleeghuis in Lynden.

In augustus 1996 verhuisde het predikantsechtpaar naar Rock Valley, de woonplaats van hun twee dochters. Ook daar verbleef de oude emeritus predikant in een verpleeghuis. Op 4 mei 1999 was het predikantsechtpaar 40 jaar getrouwd.

18. DS. L. KIEBOOM OVERLEDEN

Ds. Kieboom is op vrijdagmiddag 7 juli 2000 overleden. Op diezelfde dag werd zijn twaalfde kleinkind geboren. De begrafenis van de 90-jarige emerituspredikant had plaats op woensdag 12 juli op Valley View cemetery. De plaatselijke predikant, ds. J. den Hoed, sprak tijdens de rouwdienst over Psalm 37:37: "Let op den vrome, en zie

naar den oprechte; want het einde van dien man zal vrede zijn."

Een schoonzoon van ds. Kieboom, W. Fluit, werd diaken in Rock Valley.

Zoon Andrew Cornelis werd na de scheuring in het kerkverband in 1993 penningmeester van het maandblad van de Netherlands Reformed Congregations, *The Banner of Truth*. In Kalamazoo werd hij tweede voorzitter van het schoolbestuur en in januari 2002 volgde de bevestiging tot diaken. Zijn moeder bleef na het overlijden van haar man in Rock Valley wonen.

De Saambinder 20 juli 2000

Ons bereikte het bericht dat ds. L. Kieboom, emerituspredikant van onze zustergemeenten in Noord-Amerika, is overleden. Broeder Kieboom heeft de hoge leeftijd van 90 jaar mogen bereiken. De laatste jaren van zijn leven bracht hij door te Rock Valley, in de staat Iowa in de Verenigde Staten.

Hij werd in ons land geboren te Werkendam op 5 maart 1910 en werd na zijn studie aan de Theologische School te Rotterdam in 1951 beroepbaar gesteld. Gedurende zeven jaren heeft hij de gemeenten in ons vaderland nog gediend, namelijk Waardenburg (van 1951 tot 1954) en Lisse (van 1954 tot 1958).

In 1958 vertrok ds. Kieboom naar de gemeenten in Noord-Amerika, welke gemeenten hij tot zijn emeritaat heeft gediend.

Van 1958 tot 1962 stond hij in Artesia, in Californië in het uiterste westen van de Verenigde Staten; van 1962 tot 1971 diende hij de gemeente van Norwich in de Canadese staat Ontario, en van 1971 tot 1982 was hij weer predikant in de USA, namelijk in de gemeente van Sheboygan in de staat Wisconsin.

Op 2 oktober 1982 is broeder Kieboom met emeritaat gegaan. Hij is niet meer, maar *hij is ingegaan in de vreugde zijns Heeren*. Weinigen van de jongere generatie zullen hem in Nederland nog kennen; immers, 42 jaar geleden vertrok hij naar de overzijde van de oceaan!

En ook in Amerika zal het jonge geslacht hem niet meer hebben beluisterd - zo is het leven. Maar voor degenen die hem lief waren, betekent zijn heengaan een verlies en een gemis.

De Heere gedenke in het bijzonder zijn weduwe en sterke haar voor het toekomstige. De dag der eeuwigheid mocht openbaren dat de bediening van broeder Kieboom vruchten heeft gedragen die door de tijd niet worden teniet gedaan.